

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

18 ส.ค. 2553

รายงานฉบับสมบูรณ์

แนวทางพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนมีส่วนร่วม
ในเขตพื้นที่ ตำบลร่าแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
The development of agro – tourism community by participating in Rum
Deang sub district Singhanakhon district Songkhla province

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ปोंงคักดี ท่องเนื่อแข็ง

รายงานวิจัยฉบับนี้ได้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณ

กองทุนวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

2559

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนมีส่วนร่วมในพื้นที่ ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์ของงานวิจัย 1) ศึกษาบริบทของการท่องเที่ยวตำบลรำแดง 2) ศึกษาและพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลรำแดง และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรพื้นที่ตำบลรำแดง เพื่อนำมาสู่แนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

จากการศึกษาพบว่า ตำบลรำแดง อ. สิงหนคร จ. สงขลา เป็นพื้นที่ชานเมือง ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม โดยสภาพพื้นที่เหมาะสมสำหรับการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและมีฐานเรียนรู้ สำหรับศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สามารถนำนักท่องเที่ยวเข้าเที่ยวชมได้ตลอดเวลา สำหรับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลรำแดง สามารถออกแบบรูปแบบการท่องเที่ยวได้ใน ลักษณะของการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตภายใต้กิจกรรมทางการเกษตร และการทำนา การเรียนรู้ในฐานกิจกรรมเกี่ยววัฒนธรรมและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตรแบบดั้งเดิมในรูปแบบการนำเที่ยว 1 วัน ไปเช้า - เย็นกลับ และกิจกรรมท่องเที่ยวในรูปแบบ 2 วันหนึ่งคืน สำหรับผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรพื้นที่ตำบลรำแดง พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่สถานภาพสมรส นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่ระดับการศึกษาปริญญาตรี นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่มีที่อยู่อาศัยจังหวัดสงขลา นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่เดินทางมาครั้งแรก นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวในวันเสาร์ - อาทิตย์ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ส่วนใหญ่ เดินทางมาเป็นกลุ่ม (เพื่อน ครอบครัว) นอกจากนี้ พบว่า ความถึง

พอใจของนักท่องเที่ยวต่อ ภาพรวมความพึงพอใจกิจกรรมทางการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งระดับความสำคัญในแต่ละด้าน ประกอบด้วย อันดับแรก สิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับปานกลาง อันดับสอง ด้านกิจกรรม/การบริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อยู่ในระดับปานกลาง และ อันดับสุดท้าย ด้านสิ่งดึงดูดใจแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร อยู่ในระดับน้อย ภาพรวมระดับความพึงพอใจในด้านสิ่งดึงดูดใจแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลรำแดง พบว่า ภาพรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งระดับความสำคัญในแต่ละด้าน ประกอบด้วย อันดับแรก แหล่งท่องเที่ยวมีทัศนียภาพโดยรอบที่สวยงาม อยู่ในระดับปานกลาง อันดับสอง แหล่งท่องเที่ยวมีความน่าสนใจด้านพืชพันธุ์และสัตว์ที่พบเจอในแหล่ง อยู่ในระดับปานกลาง และ อันดับสาม แหล่งท่องเที่ยวมีระบบนิเวศที่สมบูรณ์ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ภาพรวมระดับความพึงพอใจในด้านกิจกรรม/การบริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลรำแดง พบว่า ภาพรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งระดับความสำคัญในแต่ละด้าน ประกอบด้วย อันดับแรก การแบ่งพื้นที่ทำกิจกรรมสาธิตทางการเกษตร อยู่ในระดับมาก อันดับสอง มีกิจกรรมสาธิตการเกี่ยวข้าวตามวิถีชีวิตของชุมชนแบบดั้งเดิม อยู่ในระดับปานกลางและ อันดับสาม มีกิจกรรมสาธิตการปลูกนา อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ภาพรวมระดับความพึงพอใจในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลรำแดง พบว่า ภาพรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย ซึ่งระดับความสำคัญในแต่ละด้าน ประกอบด้วย อันดับแรก ระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา สัญญาณโทรศัพท์ อยู่ในระดับมากที่สุดอันดับสอง จุดแวะซื้อสินค้าทางการเกษตร อยู่ในระดับปานกลางและ อันดับสาม ป้ายบอกทาง และป้ายสื่อความหมายตามบริเวณที่สำคัญ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

เลข Bib#	1145903
วันที่	20 ม.ค. 2564
เลขเรียกหนังสือ	338.5791 21/199

Abstract

This Studying The objectives of the research were 1) to study the context of tourism in Rum Daeng Sub - district, Singhanakhon district Songkhla Province. 2) to study and develop the agricultural tourism model. 3) To study tourists' satisfaction toward the agro-tourism model of Rum Daeng Sub - district, Singhanakhon district Songkhla Province.. To lead to the development of agricultural tourism in Rum Daeng Sub-district, Singhanakhon district Songkhla Province. According to the study, it was found that Rum-Daeng Sub - district, Singhanakhon district Songkhla Province most of the population is engaged in agriculture. The area is suitable for tourism activities in the form of agro tourism and learning base. For the study of local wisdom. It is a tourist resource that can bring tourists to visit at any time. For the agricultural tourism in the area can design tour program in wisdom education related to agricultural activities and farming, learning in the cultural activities and equipment related to traditional agriculture in the form of one day trip and two days one night . For the study of tourist satisfaction on the form of tourism. Found that The tourists are mostly female. And Most of them are between 21-30 years old. They are mostly Buddhist The tourists come to visit this area are Majority of marital status , Most of them are bachelor degree, Mostly are employees in the private companies. The tourists have had the monthly income 5,001-10,000 baht and. Most of Toruists are Songkhla residents . The tourists come to visit the Rum Dang, Most of the first time. The tourists come to visit the Rud Dang district mainly to visit tourists on Saturdays and Sundays and come to the group (family friends). In the other hand of Tourism satisfaction in the activities and The facilities there are at the medium level, in tourism activity / services. tourism satisfaction in medium level. The attraction of agricultural tourism. The result found Tourism satisfaction Low level Overall, The level of Tourist satisfaction with the agro-tourism facilities of

tourists visiting the agricultural tourism in Dang Daeng district showed that the overall satisfaction level was low. Infrastructure such as electricity, water, telephone Ranked second highest Buy agricultural products. At the middle level, the three leading signs and signs were identified. Were moderate.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
Abstract	ค
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ขอบเขตการวิจัย	3
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	4
แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	20
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	21
แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน	26
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	29
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	36
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	36
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	38
การเก็บรวบรวมข้อมูล	44
การวิเคราะห์ข้อมูล	46
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	48
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	69
บรรณานุกรม	76
ภาคผนวก	82

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงความถี่และค่าร้อยละเพศ	59
2	จำนวนและร้อยละของข้อมูลอายุ	59
3	จำนวนและร้อยละของข้อมูลศาสนา	60
4	จำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลสถานภาพ	60
5	จำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลระดับการศึกษา	60
6	จำนวนและร้อยละของข้อมูลอาชีพ	61
7	จำนวนและร้อยละของข้อมูลรายได้ต่อเดือน	62
8	จำนวนและร้อยละที่อยู่อาศัย	63
9	ความถี่ในการเดินทาง	63
10	ช่วงเวลาการเดินทางท่องเที่ยว	64
11	วัตถุประสงค์ของการเดินทาง	64
12	รูปแบบการเดินทาง	65
13	แสดงภาพรวมความพึงพอใจในแต่ละด้านของนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร	65
14	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจในด้าน สิ่งดึงดูดใจแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	66
15	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจในด้าน กิจกรรม/การบริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	67
16	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจในด้าน สิ่งอำนวยความสะดวก	68

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ภาพถ่ายจาก Google map พื้นที่ไร่แดง	50
2	ทุ่งปอเทือง	54
3	ผู้ประสานงานพื้นที่	83
4	เปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นชุมชน	83
5	สำรวจศักยภาพภาพของพื้นที่	84
6	สำรวจกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีในพื้นที่	84
7	เยี่ยมชมศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน	85
8	จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการจัดรูปแบบ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร	85
9	เลือกกรรมการกลุ่มจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชน	86
10	ประเมินผลการจัดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	86
11	ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนเพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	87
12	ฐานเรียนรู้ชุมชน	87
13	ฐานเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงเกษตร	88

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมบริการที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนา ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ก่อให้เกิดรายได้แก่ประเทศปีละ นับแสนล้านบาท (กรมการท่องเที่ยว, 2558) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดการลงทุนในการ ผลิตและบริการแก่นักท่องเที่ยว ช่วยสร้างงานสร้างอาชีพให้ประชาชนมีรายได้ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดี ขึ้นและช่วยกระจายรายได้สู่ภูมิภาคในท้องถิ่นต่างๆ อันเป็นการสร้างเสริมเศรษฐกิจและสังคมใน ประเทศ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีธุรกิจที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย ธุรกิจที่พัก ธุรกิจสินค้าที่ระลึก ธุรกิจ ภัตตาคาร ธุรกิจการขนส่ง ธุรกิจการจัดนำเที่ยวและธุรกิจอื่นๆ สถานการณ์ท่องเที่ยวไทยปี 2558 ในปี ที่ผ่านมา มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางมาเที่ยวไทยมากถึง 29.88 ล้านคน ขยายตัว 20.44% สร้าง รายได้ 1.44 ล้านล้านบาท ขยายตัว 23.53% ถือว่ามีการเติบโตสูงที่สุดเป็นประวัติการณ์ โดยเพิ่มขึ้น จากปี 2557 มากถึง 2.7 แสนล้านบาท ส่วนการเดินทางเที่ยวภายในประเทศ คนไทยเดินทางเที่ยวใน ประเทศ 138.8 ล้านคน-ครั้ง สร้างรายได้ 7.9 แสนล้านบาท ส่งผลให้ในปี 2558 ประเทศไทยมีรายได้ จากการท่องเที่ยวอยู่ที่ 2.23 ล้านล้านบาท สูงกว่าเป้าหมายที่วางไว้ 2.20 ล้านล้านบาท ซึ่งเกินกว่า เป้าหมายที่วางไว้ 3 หมื่นล้านบาท (ฐานเศรษฐกิจ, 2559)

เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมบริการขนาดใหญ่ที่ก่อให้เกิด รายได้เป็นจำนวนมากแต่ปัญหาที่พบในประเทศไทย คือ ขาดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่เพื่อ รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวยังมีน้อย โดยเฉพาะ จังหวัดสงขลา ปัจจุบันมีการส่งเสริมการพัฒนาระบบการยกระดับความสำคัญของเมืองให้มี ความสามารถเข้าสู่การยอมรับในระดับเมืองมรดกโลก เพื่อเป็นการเตรียมแนวทางด้านความพร้อมใน เรื่องดังกล่าว การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆจึงมีความสำคัญเนื่องจากเป็นส่วน หนึ่งของการสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในพื้นที่ และเป็นดัชนีชี้ให้เห็นถึงการตระหนัก ในภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยเฉพาะการพัฒนาในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทั้งนี้ในเขต พื้นที่จังหวัดสงขลา ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบและมีการประกอบอาชีพของประชาชนในรูปแบบการ เกษตรกรรม โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ ตำบลลำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่ๆมีการทำ นานของชุมชนเป็นอาชีพหลักมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นการส่งเสริมอาชีพการทำนาซึ่งเป็น อาชีพดั้งเดิมของคนไทยในเขตพื้นที่ดังกล่าวโดยนำการเกษตรมาผสมผสานการท่องเที่ยวเพื่อให้เป็น ส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้น

ทางการเรียนรู้วิถีเกษตร กรรมของชาวชนบท โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดการเรียนรู้ทำให้เกิดประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน และตัวเกษตรกร การท่องเที่ยวเชิงเกษตร จะเป็นการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนและผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อม โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวตามชุมชนหรือหมู่บ้านเกษตรกร ซึ่งเกษตรกรในชุมชน ร่วมกันจัดตั้ง บริหาร และจัดการท่องเที่ยว โดยกรมส่งเสริมการเกษตรให้ความร่วมมือสนับสนุนในการจัดทำโครงสร้างทางกายภาพ การจัดภูมิทัศน์ การให้แนวความคิดในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับพื้นที่และความสามารถของเกษตรกรในชุมชนและการสร้างความหลากหลายในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชาวบ้านหรือชุมชนจะมีส่วนร่วมในการนำวิถีการทำนาและวัฒนธรรม ตลอดจนประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการทำนามาเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวผ่านทางจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมจะทำให้เกิดการเพิ่มจำนวนแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ในอนาคต

ทั้งนี้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่องการศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่ ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จ. สงขลา เนื่องจากพื้นที่ตำบลรำแดงมีศักยภาพในด้านการเกษตรและสร้างฐานการเรียนรู้ในเรื่องการเกษตร เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตเกษตรกรทุกขั้นตอน จึงเป็นอีกหนึ่งโครงการวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนภายใต้ความต้องการของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่นำเอาวิถีชีวิตวัฒนธรรมและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรมาจัดการภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกมิติ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคตอันนำไปสู่การเพิ่มแหล่งท่องเที่ยวและสร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศได้เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนอันนำไปสู่การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวให้เข้าถึงชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวให้มีเพิ่มมากยิ่งขึ้นและกิจกรรมดังกล่าวยังเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนการพัฒนาเมืองสงขลาเข้าสู่การเป็นเมืองมรดกโลกต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ต. รำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ต. รำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในพื้นที่ ต. รำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. พัฒนาพื้นที่ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แหล่งใหม่
2. เผยแพร่ผลการศึกษาในวารสารทางวิชาการ
3. สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา
4. สมาคมมัคคุเทศก์จังหวัดสงขลา
5. โปรแกรมวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ขอบเขตการวิจัย

ด้านเนื้อหา

- ศึกษาบริบทของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ต. รำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
- ศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ต. รำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยชุมชนมีส่วนร่วม
- ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในพื้นที่ ต. รำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ด้านระยะเวลา

- ในการศึกษาครั้งนี้ใช้เวลา 1 ปี ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2559 ถึงเมษายน 2560

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรม/สารสนเทศ (information) ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแนวทางพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่ ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จ. สงขลา ผู้ศึกษาได้ค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร รวมทั้งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการศึกษาดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
2. แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
4. แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากแนวคิดทฤษฎีที่หลากหลายดังกล่าวได้ส่งผลให้ผู้ศึกษามองเห็นถึงประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างครบถ้วนมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาและเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันจึงขอเสนอรายละเอียดของแนวความคิดทฤษฎีต่างๆ รวมทั้งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่เกิดขึ้นมายาวนานตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งความเจริญของการท่องเที่ยวมักมีส่วนสัมพันธ์กับความมั่นคงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม การท่องเที่ยวและการเดินทางเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ควบคู่กันมาโดยตลอด ธุรกิจคมนาคมขนส่ง ที่พัฒนาอย่างรวดเร็วส่งผลต่อการเดินทางท่องเที่ยว นอกจากนี้ธุรกิจอื่นที่สนับสนุนการท่องเที่ยวมี การพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามลำดับเช่น ธุรกิจที่พักแรม ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจ สินค้าที่ระลึก และธุรกิจนันทนาการ เป็นต้น นอกจากนี้การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ บุคคลหลายฝ่าย เช่น นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐบาล เอกชน และชาวบ้านในชุมชน เป็นต้น

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่วิวัฒนาการมาจากการเดินทาง สมัยก่อนมนุษย์เดินทางเพื่อ วัตถุประสงค์ต่างๆ เช่นการค้าสัตว์ ลำอาณานิคม ความเชื่อทางศาสนา การค้าขาย การศึกษา

และ การพักผ่อน เป็นต้น ซึ่งแต่ละยุคสมัยความนิยมเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมความเป็นอยู่ เทคโนโลยีทางการคมนาคมขนส่ง เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมให้คนเดินทางได้สะดวก รวดเร็วขึ้นจนทำให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในปัจจุบันมีนักวิชาการและ องค์กรที่เกี่ยวข้องให้คำจำกัดความเกี่ยวกับการท่องเที่ยวไว้หลายแง่มุมดังนี้

เสรี วังสีไพจิตร (2532 : 10) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นคำที่มีความหมาย กว้างขวางมิได้เฉพาะเพียงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนานบันเทิงเริงรมย์ อย่างที่ส่วนมากเข้าใจกัน การเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อความรู้ เพื่อการศึกษา เพื่อติดต่อ ธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องก็นับได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้นโดยจุดมุ่งหมายของการ เดินทางเพื่อการท่องเที่ยวต้องมีค่าใช้จ่ายเพื่อประกอบอาชีพ และไปอยู่เป็นประจำ แต่ไปเพื่อ วัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายๆ อย่างต่อไปนี้

- 1) เพื่อพักผ่อนในวันหยุด
- 2) เพื่อวัฒนธรรมหรือศาสนา
- 3) เพื่อการศึกษา
- 4) เพื่อการศึกษาและบันเทิง
- 5) เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์และความสนใจพิเศษ
- 6) เพื่องานอดิเรก
- 7) เพื่อเยี่ยมเยียนญาติมิตร
- 8) เพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ
- 10) เพื่อเข้าร่วมประชุมหรือสัมมนา

จริญญา เจริญสุกใส (2544 : 72) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นกิจกรรมใดๆ ที่ เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวของการเดินทางของบุคคล จากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เพื่อวัตถุประสงค์ใดๆ ที่ไม่ใช่เพื่อการหารายได้ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดปรากฏการณ์ทาง ความสัมพันธ์ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กัน ระหว่างบุคคลที่เดินทางธุรกิจในอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวที่ผลิตสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวภาคีรัฐบาลที่ดูแลการ ท่องเที่ยว และชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว

ปรีชา แดงโรจน์ (2544 : 31) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวตามที่องค์การสหประชาชาติ ในคราวประชุมว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยว ณ กรุงโรม เมื่อปี พ.ศ.2506 ได้ให้คำนิยามของการท่องเที่ยวไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมที่มีเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการคือ

- 1) ต้องมีการเดินทาง
- 2) ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมเยือน
- 3) ต้องมีจุดมุ่งหมายของการเดินทาง

นิคม จารุมณี (2544 : 92) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นผลรวมของปรากฏการณ์ต่างๆ และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับธุรกิจและบริการต่างๆ รัฐบาลประเทศเจ้าภาพและประชาชนในท้องถิ่นซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องอยู่ในกิจกรรมหรือกระบวนการในการดึงดูด และให้การต้อนรับที่อบอุ่นเปี่ยมไมตรีจิตแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน

สุวัฒน์ จูรากรณ์ (2544 : 72) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นกิจกรรมใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวของการเดินทางของบุคคลจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราวเพื่อวัตถุประสงค์ใดๆ ที่ไม่ใช่เพื่อการหารายได้ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เดินทาง (นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน) ธุรกิจ ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ภาครัฐบาลที่ดูแลการท่องเที่ยวและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว

ฉลองศรี พิมลสมพงษ์ (2546 : 11) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางเพื่อความเพลิดเพลิน และพักผ่อนหย่อนใจเป็นการเดินทางที่มีเงื่อนไขสำคัญ 3 ประการคือ

- 1) เดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
- 2) เดินทางด้วยความสมัครใจ
- 3) เดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆก็ได้ แต่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

ชูสิทธิ์ ชูชาติ (2542 : 45) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวกับการเดินทางสามารถใช้สับเปลี่ยนกันได้ จนบางครั้งดูเหมือนว่าเป็นความหมายเดียวกัน แต่ถ้าพิจารณาในเรื่องความหมายและพฤติกรรมแล้ว การเดินทางกับการท่องเที่ยวแตกต่างกันการเดินทางหมายถึง

การเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปสู่อีกสถานที่หนึ่ง โดยวิธีการและวัตถุประสงค์ในการเดินทางต่างๆ กัน หรือบางครั้งการเดินทางแล้วไม่กลับมายังสถานที่เดิม ส่วนการท่องเที่ยวหมายถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการและอำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดความสนุกสนานในการเดินทาง ตลอดจนการจัดกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวกับการสร้างความประทับใจ การบริการ และการสร้างความพึงใจให้กับนักท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 12) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยว เป็นเรื่องของการเดินทาง ถ้าไม่มีการเดินทาง ก็ไม่มีการท่องเที่ยว แต่ต้องเป็นการเดินทางที่เป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจมิใช่ถูกบังคับหรือเพื่อสินจ้าง แต่เพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ เช่น เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน การศึกษา ศาสนา กีฬา เยี่ยมญาติมิตร ติดต่อธุรกิจการประชุมสัมมนา เป็นต้น มิฉะนั้นก็จะเป็นการเดินทางที่ไม่ใช่การท่องเที่ยว ถ้าหากการเดินทางอยู่ในเงื่อนไข 6 ประการดังต่อไปนี้ คือ

- 1) เป็นการเดินทางเพื่อประกอบอาชีพหรือประกอบธุรกิจใดธุรกิจหนึ่งในประเทศที่เดินทางไป
- 2) เป็นการเดินทางโดยตั้งใจจะไปตั้งถิ่นฐานถาวรในประเทศที่เดินทางไป
- 3) เป็นการเดินทางเข้าไปประเทศใดประเทศหนึ่ง เพื่อปฏิบัติงานด้านการทูตหรือองค์การระหว่างประเทศ หรือเอกชนอื่นๆ โดยได้รับค่าจ้างตอบแทน
- 4) เป็นการเดินทางข้ามพรมแดนไปทำงานนอกประเทศทุกวันเป็นประจำ
- 5) เป็นการเดินทางผ่านโดยไม่แวะลง แม้ว่าการเดินทางจะอยู่ในอาณาเขตของประเทศหนึ่งประเทศใดเป็นเวลาานานมากกว่า 24 ชั่วโมงก็ตาม
- 6) เป็นการเดินทางที่ถูกบังคับให้เดินทาง เช่น การนำกองทหารเคลื่อนย้ายจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง หรือการย้ายนักโทษจากที่คุมขังหนึ่งไปยังอีกที่คุมขังหนึ่ง เป็นต้น

สายพิณ ยิ้มอ่อน (2548 : 2) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวว่า หมายถึงกิจกรรมของการเดินทางไปยังต่างถิ่น โดยการพักอยู่ระยะหนึ่งโดยร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ศึกษาหาความรู้ ติดต่อธุรกิจ เพื่อการกีฬา หรือเยี่ยมญาติ โดยไม่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ ภายใต้งเงื่อนไข คือ การได้เดินทางจากแหล่งที่อยู่ประจำ การได้ไปเยือนท้องถิ่นอื่นเป็นการชั่วคราว เป็นการไปด้วยความสมัครใจ มิได้รับสินจ้าง และไม่เป็นการไปประกอบอาชีพหรือหารายได้

Mathieson and Wall, 1980 (อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, 2551: 4) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นการเดินทางไปยังสถานที่อันไม่ใช่ที่อยู่อาศัยถาวรและที่ทำงานอันเป็นการชั่วคราว รวมทั้งกิจกรรมที่เกิดขึ้นในระหว่างการพำนักในแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการปลระความจำเป็นของนักท่องเที่ยวที่พักพิงอยู่นอกบ้านตนเอง

สรุปได้ว่าการท่องเที่ยว หมายถึง เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน เช่น การเดินทางไปยังที่ต่างถิ่น การเดินทางจากสถานที่อยู่อาศัยไปยังสถานที่หนึ่งเป็นการชั่วคราวเกิดจากความสมัครใจ เป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน เพื่อความเพลิดเพลิน เพื่อความสนุกสนาน หรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ แต่ไม่ได้เป็นการเดินทางไปเพื่อประกอบธุรกิจหรือหาให้รายได้

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างมากสำหรับประเทศไทยในปัจจุบัน เนื่องจากรายได้ส่วนใหญ่ของประเทศมาจากการท่องเที่ยว จากการส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ดีขึ้นจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกต้องการไปท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ ถือเป็น การนำรายได้เข้าสู่ประเทศอีกทางหนึ่ง ในปัจจุบันมีนักวิชาการและ องค์กรที่เกี่ยวข้องให้คำจำกัดความเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไว้หลายแง่มุมดังนี้

วิชัย เทียน น้อย (2528 : 260) ได้กล่าวถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นการดำเนินการและเป็นแนวทางไปสู่การปรับปรุงแก้ไข บำรุงรักษา โดยกระบวนการที่นำทรัพยากรทางการท่องเที่ยว กำลังคน และเงินทุนในการปรับปรุง พัฒนา มาตรการและแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวสรุปได้ 3 ประการ คือ การบำรุงรักษา และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยว และการส่งเสริมการท่องเที่ยว

มนัส สุวรรณ (2538 : 10) ได้กล่าวถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้สำเร็จ มีสิ่งสำคัญที่จะต้องนำมาประกอบการตัดสินใจในการพัฒนา คือ ความปรารถนาของผู้ท่องเที่ยว ความสามารถในการใช้บริการของผู้ท่องเที่ยว ความสะดวกในการเดินทางและการเข้าถึง และความสามารถ

ที่จะรับได้ของพื้นที่ ประกอบด้วย ความสามารถที่จะรับได้เชิงกายภาพ ความสามารถที่จะรับได้ทางสังคม ความสามารถที่จะรับได้เชิงนิเวศวิทยา โดยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น

วิลาศ เตชะไพบุลย์ (2538 : 20) ได้กล่าวถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจการพัฒนาเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่หยุดนิ่ง

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542 : 12) ได้กล่าวถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นการดำเนินงานที่จะให้การท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่จะก่อให้เกิดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวรักษาทรัพยากรให้คงความดึงดูดใจ และพัฒนาให้เกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งอาจแบ่งได้เป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาบริการการท่องเที่ยว และการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ศรัณญา วรากุลวิทย์ (2546 : 329) ได้กล่าวถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นกระบวนการที่นำทรัพยากรทุกด้าน ทั้งกำลังคน กำลังเงิน ทรัพยากรการท่องเที่ยวและระยะเวลา เข้าสู่กระบวนการวางแผน เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวดำเนินไปอย่างถูกต้องทิศทาง และมีความเหมาะสมกับกระแสของโลก

วิมล จิโรจพันธ์ (2548 : 179) ได้กล่าวถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นการป้องกันและการ ปรับปรุงแก้ไข การบำรุงรักษาและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว อันเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการ ท่องเที่ยวอันมีค่าและน่าทึ่งแหวนให้อยู่ในสภาพที่ดี คงความสวยงามและคงความมีคุณค่าต่อ ท้องถิ่นและประเทศชาติตลอดไป

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 198) ได้กล่าวถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในการปรับปรุงและเสริมแต่งแหล่งท่องเที่ยวจากสภาพเดิมไปสู่สภาพใหม่ที่ดีกว่า ตามความต้องการของนักท่องเที่ยว

สรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยว คือ กระบวนการหรือวิธีการในการปรับปรุงหรือทำให้สถานที่ท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ไปในทิศทางที่ดีขึ้นเจริญขึ้น เกิดความสะดวกสบายในการเดินทางมาท่องเที่ยว และสามารถสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นการดำเนินการและเป็นแนวทางไปสู่การปรับปรุงแก้ไขโดยผ่านกระบวนการต่างๆ ที่นำทรัพยากรทางการท่องเที่ยว กำลังคน และเงินทุนในการปรับปรุงพัฒนา มาตรการและแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งมีนักวิชาการและองค์กรที่เกี่ยวข้องให้คำจำกัดความเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไว้หลายแง่มุมดังนี้

เสกสรรค์ ยงวนิชย์ (2535 : 8-9) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ให้การศึกษาและสนับสนุนการอนุรักษ์สถานที่ที่มีความสวยงามตามธรรมชาติที่มี คุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมให้คงสภาพความสวยงามอยู่ตลอดไป
2. ควรดำเนินการทำนุบำรุงรักษาสถานที่ท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องเพื่อความสวยงาม ทรงคุณค่า สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว
3. ควรมีการจัดทำเป็นพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยอาศัยความร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งความร่วมมือของ ภาครัฐและเอกชน
4. ควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
5. ปรับปรุงเส้นทางคมนาคมโดยเฉพาะทางรถยนต์ให้ได้มาตรฐาน เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบาย เป็นต้น
6. ปรับปรุงและอำนวยความสะดวกในการบริการเกี่ยวกับการคมนาคมขนส่ง เช่น การจัดระบบการจราจร เครื่องหมายสัญญาณจราจร เป็นต้น
7. ปรับปรุงสนามบิน และสนับสนุนจัดบริการสายการบินระหว่างจังหวัดใกล้เคียง และระหว่างกรุงเทพมหานคร
8. ปรับปรุงและสนับสนุนเส้นทางคมนาคมทางทะเลให้มีความสะดวกและปลอดภัย
9. ปรับปรุงและเพิ่มขีดความสามารถในการบริการด้านสื่อสารโทรคมนาคมรูปแบบ ต่างๆ อย่างเพียงพอและทั่วถึง เช่น โทรศัพท์ เป็นต้น
10. การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก

11. ส่งเสริมการลงทุนด้านกิจการโรงแรมที่พักให้ได้มาตรฐาน ตลอดจนสถานบริการ ธุรกิจบันเทิงต่าง ๆ
  12. ยกระดับมาตรฐานร้านค้า ร้านอาหารในชุมชนเมือง และแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ และราคาที่ยุติธรรม โดยส่งเสริมการลงทุนของภาคเอกชน
  13. เพิ่มประสิทธิภาพการกำหนดมาตรการป้องกันรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ
  14. การพัฒนากิจกรรมและการประชาสัมพันธ์
  15. การส่งเสริมการจัดกิจกรรมประกอบการท่องเที่ยว เช่น การจัดกีฬาทางน้ำ กิจกรรมค่ายพักแรมแก่นักท่องเที่ยว นิสิต นักศึกษา เป็นต้น
  16. ส่งเสริมอุตสาหกรรมหัตถกรรมในครัวเรือน เพื่อผลิตเป็นของที่ระลึกและสินค้า พื้นเมืองต่างๆ
  17. ฟื้นฟู ปรับปรุง ส่งเสริมการจัดเทศกาลงานประเพณีต่างๆ ของท้องถิ่น เพื่อสะท้อนให้เห็นขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม ความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว
  18. จัดตั้งศูนย์กลางการเผยแพร่ข่าวสารการท่องเที่ยว เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิด ความสนใจ และเดินทางไปท่องเที่ยว
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2531 : 4) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สามารถสรุปได้ 3 ประการ ดังต่อไปนี้
1. การปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว เป็นการรักษาและประชาสัมพันธ์ให้จุดเด่นและความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวคงอยู่และเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายมากขึ้น
  2. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เป็นการส่งเสริมความเด่นและความน่าสนใจของแหล่ง ท่องเที่ยวให้ดีขึ้น
  3. การสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่เป็นกระบวนการพัฒนาที่พิจารณาถึงความเป็นไปได้ และศักยภาพด้านอื่น มากำหนดให้เกิดการพัฒนาขึ้น
- อร สีแพร (2549 : 336-337) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับ ที่ 9 สรุปได้ดังนี้

1. พัฒนาระบบโครงข่ายคมนาคมเชื่อมโยงระหว่างกันให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจเพื่อ นำไปสู่การใช้ประโยชน์ในทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และเสริมขีดความสามารถด้าน การค้า การลงทุน การท่องเที่ยวระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน
2. ร่วมมือกับประเทศที่สามหรือองค์กรระหว่างประเทศในการฟื้นฟูภาวะเศรษฐกิจ ของประเทศเพื่อนบ้าน โดยการกระตุ้นธุรกิจด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวในพื้นที่ เศรษฐกิจที่มีศักยภาพ
3. พัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยว ไทยและต่างประเทศโดยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงกลุ่มพื้นที่ สนับสนุนการพัฒนา กิจกรรมการ ท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมทรัพยากรธรรมชาติ และไม่ส่งผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงขีดความสามารถของพื้นที่ในการรองรับนักท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยว เชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเพื่อการ กีฬา สวัสดิภาพ และสวนสนุก
4. การปรับปรุงคุณภาพการบริการและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวให้ได้ มาตรฐานและเพียงพอ โดยให้ความสำคัญกับการเพิ่มและยกระดับมาตรฐานด้านความปลอดภัย ของนักท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาการล่อลวงนักท่องเที่ยว การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการเข้าออกประเทศ การเดินทางในประเทศ การให้บริการข้อมูล ข่าวสารที่ทันสมัย รวมทั้งพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพเพียงพอ
5. ส่งเสริมบทบาทชุมชนและองค์กรชุมชนในท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างครบวงจร ทั้งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การบำรุงรักษา และการพัฒนา สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว โดยรณรงค์สร้างจิตสำนึกและเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชนและท้องถิ่นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สนับสนุนให้มีการพัฒนาสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านและบริการในท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับธุรกิจการท่องเที่ยว
6. ให้ความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวที่มีระยะพำนักนานและนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพจากต่างประเทศโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวกลุ่มการประชุม การจัด นิทรรศการนานาชาติ การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล โดยมีระบบบริหารจัดการเฉพาะขึ้นมา รับผิดชอบ รวมทั้งมี ศูนย์ประชุม ศูนย์แสดงสินค้านานาชาติในเมืองหลักที่มีศักยภาพ

7. ประชาสัมพันธ์และสร้างจิตสำนึกการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพเพื่อส่งเสริมให้คนไทยเที่ยวเมืองไทยมากขึ้น เร่งรัดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ที่ได้รับ การพัฒนาให้เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหลักในพื้นที่

8. สนับสนุนการรักษาพยาบาลและส่งเสริมสุขภาพสำหรับชาวต่างประเทศ โดยจัด ให้มีองค์การทหาหน้าที่ควบคุมดูแลกำหนดมาตรฐานคุณภาพบริการของโรงพยาบาลและสถานพยาบาลของเอกชน ส่งเสริมการศึกษา วิจัยและการพัฒนาคุณภาพการรักษาพยาบาลและส่งเสริมสุขภาพของไทยให้ทันสมัย โดยเฉพาะแพทย์แผนไทยและสมุนไพร

9. สนับสนุนธุรกิจด้านภัตตาคารและร้านอาหารไทยให้มีมาตรฐานการจูงใจเพื่อกระตุ้น ให้ผู้ประกอบการภัตตาคารและร้านอาหารทั้งในและต่างประเทศหันมาควบคุม ดูแลมาตรฐานและ สุขอนามัยของตนเองให้มากขึ้น พร้อมทั้งส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การจัดงานเทศกาลอาหารไทย ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายมากขึ้น

10. ส่งเสริมบริการด้านการศึกษาของประเทศให้มีมาตรฐาน รวมทั้งสนับสนุน การศึกษานานาชาติและฝึกอบรมวิชาชีพเฉพาะด้านสำหรับชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะหลักสูตร ระยะสั้น และจัดระบบการศึกษาและฝึกอบรมให้เป็นมาตรฐานสากลที่สามารถเชื่อมโยงและประสานกับสถาบันการศึกษาระหว่างประเทศ สาร์บเป็นทางเลือกสำหรับผู้ต้องการศึกษาต่อต่างประเทศ

สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ต้องประกอบด้วยการศึกษา และสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวและชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการกับนักท่องเที่ยวในด้านต่างๆ อย่างเพียงพอ การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอย่างแพร่หลายและทั่วถึง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาในด้านต่างๆ อย่างเพียงพอและเหมาะสม

การพัฒนาองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว

เป็นกระบวนการที่จำเป็นต้องอาศัยกิจกรรมหรือ ธุรกิจอื่นเป็นองค์ประกอบจึงทำให้ การพัฒนาการท่องเที่ยวมีความสมบูรณ์ องค์ประกอบที่ทำให้การท่องเที่ยวสมบูรณ์ประกอบด้วย ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว บริการการท่องเที่ยว ตลาดการท่องเที่ยวหรือนักท่องเที่ยว ซึ่งมี นักวิชาการและองค์กรที่เกี่ยวข้องให้คำจำกัดความเกี่ยวกับการพัฒนาองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวไว้หลายแง่มุมดังนี้

Collier and Harraway, 1997 (อ้างถึงใน เอี่ยมพร วิมลไชยจิต, 2551 : 18) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวจะบรรลุวัตถุประสงค์นั้นแหล่งท่องเที่ยวต้องมียอดประกอบที่สำคัญ 3 ประการ หรือ 3 As 1)สิ่งดึงดูด (Attraction) สิ่งดึงดูดใจเกิดจากสถานที่ (Sites) และเหตุการณ์ (Events) สถานที่อาจเกิดจากธรรมชาติสร้างหรือมนุษย์สร้างขึ้น แต่เหตุการณ์ที่น่าประทับใจ เกิดจากมนุษย์เพียงอย่างเดียว 2)สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ความสะดวกสบายที่ทำให้นักท่องเที่ยวหรือคนเดินทางเข้าไปถึงสถานที่ได้รวดเร็ว ปลอดภัย และสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการสร้างปัจจัยพื้นฐานในการผลิต (Infrastrure) เช่น ระบบขนส่ง ระบบการสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ สิ่งก่อสร้างอื่นๆ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก โรงพยาบาล ฯลฯ ตลอดจนระบบการกำจัดของเสียก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องพัฒนาควบคู่กันไปกับแหล่งท่องเที่ยว 3)การเข้าถึง (Accessibility) การเข้าไปถึงแหล่งท่องเที่ยวต้องมีระบบการขนส่ง(Transportation) ซึ่งประกอบด้วย เส้นทาง (The Way) พาหนะ (The Vehicle) สถานี (TheTerminal) และผู้ประกอบการ (The Carrier) การขนส่งมีวัตถุประสงค์ในการลำเลียงคนและสิ่งของไปยังจุดหมายปลายทางโดยเส้นทางหรือท่าลำเลียง

วิลาศ เตชะไพฑูริย์ (2538 : 21-23) ได้กล่าวถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ว่าการพัฒนาจะสำเร็จได้จะต้องพัฒนาองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว 3 ประการคือ 1)สิ่งดึงดูดใจจากการท่องเที่ยว ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติอาจจะเป็นสิ่งดึงดูดใจเกี่ยวกับสถานที่หรือสิ่งที่ดึงดูดใจจากเหตุการณ์ 2)ความสำราญจากแหล่งท่องเที่ยว แยกออกเป็น 2 ประเภท คือ 2.1)ปัจจัยพื้นฐาน อันได้แก่การคมนาคม ยานพาหนะ ลานจอดรถ น้ำ ไฟฟ้า ระบบกำจัดน้ำเสีย ระบบกำจัดขยะ ระบบการสื่อสาร โทรศัพท์ ไปรษณีย์ ฯลฯ 2.2)สิ่งอำนวยความสะดวกสบาย ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหารภัตตาคาร ร้านขายของที่ระลึก สถานเริงรมย์ บริการรถเช่า บริการนำเที่ยว เป็นต้น 3)ความสามารถในการเข้าถึง คือวิธีการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว มีความหมายครอบคลุมเรื่องของยานพาหนะ ระยะทาง ระยะเวลา ค่าใช้จ่ายในการเดินทางซึ่งความสามารถในการเข้าถึงนี้ มียอดประกอบที่ต้องคำนึงถึง 2 ประการคือ 3.1)องค์ประกอบเชิงปริมาณ หมายถึง ความเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น ความจุและความถี่ของยานพาหนะ 3.2)องค์ประกอบเชิงคุณภาพ หมายถึงความสะดวกสบายในการเดินทาง ความประหยัดและความปลอดภัย

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2546 : 70-71) ได้กล่าวถึง หลักการและแนวทางปฏิบัติของการพัฒนาการท่องเที่ยวมี 10 ประการ ดังนี้ 1) มุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างจริงจังก่อนแล้วจึงพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างประเทศอย่างค่อยเป็นค่อยไปภายหลัง เพื่อให้เหมาะสมกับระบบสาธารณูปโภคที่รองรับเป็นสำคัญ 2) มุ่งให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโครงการท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ 3) มุ่งพิจารณาอย่างรอบคอบถึงขอบเขตที่เหมาะสมของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับทุกๆ ด้าน 4) มุ่งให้ข้อมูลทางการท่องเที่ยวอย่างเพียงพอแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อมพร้อมทั้งช่วยยกระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย 5) มุ่งใช้วัสดุและผลผลิตในท้องถิ่นเพื่อช่วยลดดุลการค้ากับต่างประเทศได้ทางหนึ่งและเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย 6) มุ่งกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นเพื่อนำรายได้เข้าท้องถิ่นนั้นให้มากที่สุด อันจะเป็นประโยชน์ในระยะยาวของชุมชนท้องถิ่น 7) มุ่งจ้างงานในท้องถิ่นโดยส่งเสริมรูปแบบของงานที่น่าสนใจและได้รับผลตอบแทนสูงให้แก่ชุมชนท้องถิ่น 8) มุ่งพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น อันจะช่วยยกระดับการบริการท่องเที่ยวให้สูงขึ้น 9) มุ่งรักษาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในท้องถิ่นให้อยู่รอดในระยะยาวเพื่อเป็นแหล่งรองรับการท่องเที่ยวตลอดไป 10) มุ่งทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาคระหว่างภาคธุรกิจการท่องเที่ยว องค์กรท้องถิ่น องค์กรด้านสิ่งแวดล้อมและรัฐบาล

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 32-33) ได้กล่าวถึง ปัจจัยหลักสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องมีกระบวนการและองค์ประกอบหลักที่สำคัญซึ่งประกอบด้วย 1) ด้านแหล่งท่องเที่ยวหรือทรัพยากรทางการท่องเที่ยว แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ 1.1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถานและศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งนี้แหล่งท่องเที่ยวในแต่ละประเภทจะมีภาระหน้าที่หลักแตกต่างกัน กล่าวคือ ในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีภาระหน้าที่หลักคือ การรักษาระบบนิเวศของธรรมชาติ การเป็นส่วนหนึ่งในการรักษาต้นน้ำลำธาร เป็นทรัพยากรที่ต้องเอื้อกับคนท้องถิ่น สำหรับแหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณวัตถุสถานและศาสนามีภาระหน้าที่หลักคือ การดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งจะสนองตอบความต้องการของชุมชน สังคม ในส่วนภาระหน้าที่ของงานวัฒนธรรมกิจกรรมประเพณี คือ การรักษากิจกรรมประเพณีของท้องถิ่นให้คงอยู่ 1.2) ด้านการบริการทางการท่องเที่ยว ในส่วนของการบริการทางการท่องเที่ยว คือ ส่วนของการกำกับดูแล การประสานงานทำความเข้าใจและกำกับให้การเติบโต

ของภาคบริการทางการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม 1.3)ด้านการตลาดเป็นเรื่องจำเป็นต้องให้ความสำคัญในเรื่องการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในกลุ่มนักท่องเที่ยว เพราะการตลาดจะเป็นส่วนสำคัญในการชักจูงหรือดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว

สรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยว คือ การดำเนินกิจกรรมที่ทำให้การท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะสำเร็จได้จะต้องพัฒนาองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว 4 ประการคือ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่สนับสนุนการท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่สนับสนุนการท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสินค้าและบริการต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจึงต้องพัฒนาองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบเสริม ซึ่งองค์ประกอบเสริมเป็นองค์ประกอบที่สนับสนุนการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ มีนักวิชาการและองค์กรที่เกี่ยวข้องให้คำจำกัดความเกี่ยวกับองค์ประกอบที่สนับสนุนการท่องเที่ยวไว้หลายแง่มุมดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา (2551 : 27 - 28) องค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการท่องเที่ยว ได้แก่ ข่าวสารข้อมูลทางการท่องเที่ยวที่มีจุดประสงค์เพื่อการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ทั้งคนที่อยู่ในท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ให้บริการทางการท่องเที่ยวและด้านนักท่องเที่ยวที่เป็นผู้ใช้บริการทางการท่องเที่ยว ลักษณะข้อมูลข่าวสารและสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่ให้แก่นักท่องเที่ยวมีดังนี้

1) รายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว เช่น งานเทศกาล รวมทั้งแผนที่ท่องเที่ยวเพื่อใช้เป็นคู่มือประกอบการเดินทาง โดยสื่อต่างๆ เช่น แผ่นพับ หนังสือคู่มือนักท่องเที่ยว และสื่อออนไลน์ต่างๆ

2) การประชาสัมพันธ์ เพื่อชักจูงนักท่องเที่ยว เช่น การนำเสนอรายการนำเที่ยวในราคาพิเศษ การลดราคาห้องพัก โดยใช้สื่อ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ สื่อออนไลน์ต่างๆ

3) การแนะนำสิ่งที่น่าสนใจที่ท่องเที่ยวควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติ เพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นที่นักท่องเที่ยวไปเยือน

4) การเตือนสิ่งที่น่าสนใจที่ท่องเที่ยวควรระมัดระวังและแนะนำการป้องกัน เช่น การหลีกเลี่ยงในรูปแบบต่างๆ โรคระบาด เป็นต้น

จริยญา เจริญสุกใส (2544 : 101) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สนับสนุนการท่องเที่ยว 4 องค์ประกอบสรุปได้ดังนี้

1) ข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยว ในปัจจุบันข้อมูลข่าวสารมีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เนื่องจากการได้รับข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยวจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการเดินทางไปท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น นิตยสาร แผ่นพับ หนังสือ โทรทัศน์ วิทยุ ป้ายโฆษณา นอกจากนี้ยังมีข้อมูลข่าวสารสำหรับคนในท้องถิ่น เช่น ข่าวสารด้านการตระหนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ข่าวสารด้านความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ข่าวสารด้านการปฏิบัติตนเป็นเจ้าบ้านที่ดี เป็นต้น

2) ความปลอดภัยและการอำนวยความสะดวกในการเข้าเมือง ในปัจจุบันปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางไปหรือไม่ไปในประเทศใดประเทศหนึ่ง เกิดขึ้นจากความปลอดภัยภายในประเทศนั้นๆ เช่น มีการก่อการร้าย สงครามกลางเมือง การลอบวางระเบิดในสถานที่สำคัญต่างๆ หรือมีสถิติว่าเกิดอาชญากรรมสูง ก็จะทำให้นักท่องเที่ยวไม่เดินทางเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยว อีกด้านหนึ่งที่สำคัญก็คือ การอำนวยความสะดวกในการเข้าเมืองเพราะจะเป็นปัจจัยแรกที่นักท่องเที่ยวก้าวเข้ามาในประเทศแล้วจะเกิดความประทับใจจากการบริการของเจ้าหน้าที่ นักท่องเที่ยวจะสัมผัสได้จากการให้การต้อนรับที่ดี เช่น สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ทำอากาศยานระหว่างประเทศ เป็นต้น

3) โครงสร้างพื้นฐาน เป็นองค์ประกอบที่สนับสนุนทางการท่องเที่ยวที่ทำให้การท่องเที่ยวสามารถดำเนินไปได้ด้วยดี อันประกอบไปด้วย ระบบไฟฟ้า ระบบประปา ระบบขนส่งสาธารณะ ระบบสาธารณสุข ระบบการสื่อสาร องค์ประกอบเหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญและสามารถทำให้การท่องเที่ยวเชื่อมโยงกันได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

4) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐบาลและหน่วยงานเอกชน ภาครัฐบาลจะต้องมีการประสานความร่วมมือกันในการให้นโยบาย กระตุ้นและส่งเสริมในการ

ประกอบธุรกิจของเอกชนและการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ภาคเอกชนก็จะดำเนินงานในด้านสินค้าและบริการของตนเองให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ เป็นที่น่าเชื่อถือต่อนักท่องเที่ยว

สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่สนับสนุนการท่องเที่ยว คือ การตลาดท่องเที่ยวที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งนำมาประยุกต์ใช้ในส่วนของการประชาสัมพันธ์ข่าวสารข้อมูลทางการท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ให้แก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว อาจเป็นคำเตือนหรือข้อพึงปฏิบัติในแหล่งท่องเที่ยว

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะดำเนินไปได้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและการประสานงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกด้านและสอดคล้องกัน เป็นการผสมผสานความต้องการและการตอบสนองแก่นักท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันต้องให้ความสำคัญต่อการดูแลรักษาความเป็นธรรมชาติและเอกลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นหลักควบคู่กันไป มีนักวิชาการได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไว้หลายแง่มุม ดังนี้

แก้ว สุริยะ (2544: 82-83) ได้กล่าวถึง ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไว้ดังนี้

1. การบริหารจัดการ ในส่วนขององค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการอื่น ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมป่าไม้ กรมการปกครอง กรมควบคุมมลพิษสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม รวมทั้งองค์กรชุมชนในท้องถิ่น หน่วยงานเหล่านี้เป็นหน่วยงานหลักในกาพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนแต่ที่ผ่านมาการพัฒนา มักเป็นการดำเนินการแบบ “ต่างคนต่างทำ” การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานนำไปซึ่งปัญหาการบริหารจัดการในท้องถิ่นนั้นๆ

2. แหล่งท่องเที่ยวกับกิจกรรม ปัจจุบันการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวบางชนิดไม่คำนึงถึงความเหมาะสม หรือผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว มุ่งแต่ผลประโยชน์หรือด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์จนทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งยังมีได้กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่

3. การบริการ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการอำนวยความสะดวก ส่งเสริมสนับสนุนกำกับ ดูแล ให้นักท่องเที่ยวบรรลุวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยวที่สำคัญเช่น ที่พัก ร้านอาหาร การบริการนำเที่ยว เป็นต้น แต่ที่ผ่านมามีการบริการดังกล่าวไม่ได้รับการบริหารจัดการที่ควร จึงกลายเป็นปัญหาการบริการที่ไม่มีมาตรฐาน

4. สิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ของพื้นที่ เป็นสิ่งเสริมสร้างคุณค่าและสวยงามให้แก่แหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ แต่ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งกลับถูกทำลายโดยสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ดังกล่าว ด้วยเหตุของการขาดการบริหารจัดการจากผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่นั้น จึงกลายเป็นปัญหาการสร้างสิ่งแปลกปลอมหรือการทำลายทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในแหล่งนั้น

5. นักท่องเที่ยว ถือเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวเป็นผู้ต้องการหรือเป็นอุปสงค์ (Demand) ของการท่องเที่ยว อีกทั้งนักท่องเที่ยวคือปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรม หรือวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว การขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่ออนุรักษณ์ทรัพยากร มีส่วนทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว

6. ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวมีบทบาทและความสัมพันธ์ต่อการท่องเที่ยวในหลายรูปแบบ เช่น ความเป็นเจ้าของ ผู้จำหน่ายสินค้า ผู้ให้บริการ รวมถึงองค์กรปกครองท้องถิ่น ด้วยความสำคัญดังกล่าวจึงถือเป็นอีกหนึ่งกลไกในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แต่ด้วยความเป็นชุมชนนั้นก็ก่อให้เกิดปัญหาในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ ด้วยเหตุของการขาดความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการพัฒนา จึงทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนล่าช้า

สรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวจะดำเนินไปได้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและการประสานงานจากองค์กรต่างๆที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในทุกด้าน และการดำเนินการต้องสอดคล้องกัน ซึ่งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น คือ การบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ต่างคนต่างทำ การดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวบางชนิดไม่คำนึงถึงความเหมาะสมหรือผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว การบริการที่ไม่มีมาตรฐาน การสร้างสิ่งแปลกปลอมหรือการทำลายทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจรวมทั้งการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

3. การบริการ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการอำนวยความสะดวก ส่งเสริมสนับสนุนกำกับ ดูแล ให้นักท่องเที่ยวบรรลุวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยวที่สำคัญเช่น ที่พัก ร้านอาหาร การบริการนำเที่ยว เป็นต้น แต่ที่ผ่านมากการบริการดังกล่าวไม่ได้รับการบริหารจัดการที่ควร จึงกลายเป็นปัญหาการบริการที่ไม่มีมาตรฐาน

4. สิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ของพื้นที่ เป็นสิ่งเสริมสร้างคุณค่าและสวยงามให้แก่แหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ แต่ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งกลับถูกทำลายโดยสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ดังกล่าว ด้วยเหตุของการขาดการบริหารจัดการจากผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่นั้น จึงกลายเป็นปัญหาการสร้างสิ่งแปลกปลอมหรือการทำลายทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในแหล่งนั้น

5. นักท่องเที่ยว ถือเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวเป็นผู้ต้องการหรือเป็นอุปสงค์ (Demand) ของการท่องเที่ยว อีกทั้งนักท่องเที่ยวคือปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรม หรือวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว การขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากร มีส่วนทำให้แหล่งเที่ยวนั้นเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว

6. ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวมีบทบาทและความสัมพันธ์ต่อการท่องเที่ยวในหลายรูปแบบ เช่น ความเป็นเจ้าของ ผู้จำหน่ายสินค้า ผู้ให้บริการ รวมถึงองค์กรปกครองท้องถิ่น ด้วยความสำคัญดังกล่าวจึงถือเป็นอีกหนึ่งกลไกในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แต่ด้วยความเป็นชุมชนนั้นก็ก่อให้เกิดปัญหาในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ ด้วยเหตุของการขาดความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการพัฒนา จึงทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนล่าช้า

สรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวจะดำเนินไปได้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและการประสานงานจากองค์กรต่างๆที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในทุกด้าน และการดำเนินการต้องสอดคล้องกัน ซึ่งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น คือ การบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ต่างคนต่างทำ การดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวบางชนิดไม่คำนึงถึงความเหมาะสมหรือผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว การบริการที่ไม่มีมาตรฐาน การสร้างสิ่งแปลกปลอมหรือการทำลายทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจรวมทั้งการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

แนวทางการแก้ไขปัญหาลู่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่การเจริญเติบโต การดำรงอยู่และการสืบต่อต่อไป จำเป็นต้องพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบครบวงจร และต้องดำเนินการไปพร้อมกันในทุกองค์ประกอบและทุกด้าน มีนักวิชาการได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาลู่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไว้หลายแง่มุมดังนี้

ราไพพรรณ แก้วสุริยะ (2544: 82-83) ได้กล่าวถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาลู่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ไว้ดังนี้

1. การบริหารจัดการต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ดำเนินไปด้วยกัน
2. การกำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวพอเพียงต่อขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวและก่อให้เกิดผลกระทบให้น้อยที่สุด
3. การส่งเสริมและสนับสนุนการบริการเพื่อให้บริการที่มีคุณภาพ โดยควรคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าเป็นระบบและยั่งยืน
4. การสร้างความสัมพันธ์ของชุมชนในการมีส่วนร่วมและสร้างจิตสำนึกของการพัฒนาอย่างเป็นระบบต่อคุณค่าของทรัพยากรกับกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยตระหนักถึงความพึงพอใจและความต้องการของชุมชนด้วย
5. การสร้างเสริมและเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวและเจ้าของท้องถิ่นให้เกิดความรัก ความหวงแหน และรับผิดชอบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวรวมถึงการพึ่งพากันในความต้องการและตอบสนองอย่างรู้คุณค่าของการใช้ไปและการฟื้นฟูรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนนั้น ประชาชนในท้องถิ่น ผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวจะต้องร่วมกันคิดร่วมทำกับทุกภาคี โดยคำนึงถึงเป้าหมายต่อการพัฒนาคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด เกิดประโยชน์สูงสุด ใช้ได้นานที่สุด มีปัญหาหรือผลกระทบน้อยที่สุด นั่นคือการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

สรุปได้ว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาลู่และการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่การเจริญเติบโตของแหล่งท่องเที่ยว จำเป็นต้องพัฒนาแบบครบวงจร และดำเนินการไปพร้อมๆ กันในทุกด้าน คือ การบริหารจัดการพื้นที่อย่างเหมาะสม การกำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว การส่งเสริมและสนับสนุนด้านการบริการที่มีคุณภาพ การสร้างความสัมพันธ์ของชุมชนใน

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การสร้างจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวและชุมชนให้เกิดความรัก ความหวงแหน และรับผิดชอบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแต่ละภาคส่วนที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบต่างๆ มีความสำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จะทำให้เกิดความเข้มแข็งภายในชุมชน และเกิดเครือข่ายชุมชน ในการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มีนักวิชาการและองค์กรที่เกี่ยวข้องให้คำจำกัดความเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไว้หลายแง่มุมดังนี้

ยูวณน์ วุฒิเมธี (2526: 253) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในความคิดริเริ่ม การพิจารณา ตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชน

เสนห์ จามริก (2527: 22) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า ไม่ได้หมายความว่าตั้งประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมตามที่นักวิชาการหรือองค์กรพัฒนาดังขึ้น แท้จริงแล้วต้องให้ชุมชนมีกิจกรรม และ วิธิตำเนินการของเขาเองในชุมชน

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531 : 10) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นการเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุกขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจ การตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมเข้าร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ ผู้มีส่วนได้เสียต้องการที่สุดนั้น จักได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มาก ขึ้นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการที่แท้จริง และมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วม ทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน

สุรีพร พงษ์พานิช (2544 : 12) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น จะประสบความสำเร็จได้โดยทุกคนต้องร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน ทุกฝ่ายต้องเปิดโอกาสให้ ท้องถิ่นดำเนินการเอง จะต้องสนับสนุนความรู้ให้ ข้อมูลข่าวสารต่างๆ และให้ความช่วยเหลือที่ เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคเอกชนที่เป็นผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ควรสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนท้องถิ่น ดำเนินการได้ราบรื่นและยั่งยืนขึ้น

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2546 : 183) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า เกี่ยวข้องกับจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้ กระทำการให้บรรลุ จุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความร่วมมือรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าว ด้วย

โกวิทย์ พวงงาม (2545 : 56) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า เป็นกระบวนการของกลุ่มองค์กรชุมชนมีการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติ โดยมีความเข้าใจปัญหาของตนและ ตระหนักถึงสิทธิ์ของตนที่มีต่อสิ่งนั้น ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ด้วยการที่บุคคล ได้รับข้อมูลใหม่ ที่ช่วยเพิ่มอำนาจความคิด และโอกาสได้ร่วมวิเคราะห์ และตัดสินใจกำหนดเป้าหมายในกิจกรรม เหล่านั้น

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546 : 4) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า เป็นการที่ฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจหรือเคยมาเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้ เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมีสภาพเสมอภาคมิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยอย่าง แท้จริงยิ่งขึ้นและการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นจะประสบความสำเร็จได้ทุกคนทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน เปิดโอกาสให้ชุมชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแต่ละภาคส่วน เข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบต่างๆ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เป็นการสร้างความเข้มแข็งและ เครือข่ายของชุมชน เป็นการสร้างแรงจูงใจในการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งอาจเป็นการเข้าร่วมแบบ ทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้

ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชน

ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เปิดโอกาสให้ทุกภาค ส่วนที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่าง ในทุก รูปแบบและทุกขั้นตอน มีนักวิชาการและองค์กรที่เกี่ยวข้องให้คำจำกัดความเกี่ยวกับลักษณะการมี ส่วนร่วมของชุมชนไว้หลายแง่มุมดังนี้

สุรีพร พงษ์พานิช (2544 : 12) ได้กล่าวถึง รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนใน ด้านการท่องเที่ยวนั้นส่วนใหญ่มักจะเป็นการร่วมกันใช้ประโยชน์หรือได้รับประโยชน์ ซึ่งเป็น องค์ประกอบหนึ่งเท่านั้นการมีส่วนร่วมที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาได้ จะต้องครบ องค์ประกอบ 5 ประการ คือ

ประการแรก ร่วมกันวางแผน เป็นการร่วมคิดร่วมวางแผนจัดการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน ร่วมประชุมและลงความเห็นว่าจะพัฒนาการท่องเที่ยวที่ภาคการนำเสนอที่เห็นด้วยหรือไม่ หากไม่เห็นด้วย มีข้อเสนอแนะควรทำอย่างไร หากท้องถิ่นใดที่ยังไม่มีการท่องเที่ยวแต่ต้องการให้เกิดขึ้นก็ต้องร่วมกันคิดว่าชุมชนของตนมีอะไรเด่นแตกต่างจากชุมชนอื่น มีทรัพยากรอะไรที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้บ้าง เป็นต้น

ประการที่สอง ร่วมกันปฏิบัติตามแผน เมื่อมีการวางแผนแล้วสมาชิกในชุมชนทุกคนต้องร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ที่ตกลงกันได้ อาทิ การวางแผนลดขยะภายใน 1 ปี ก็จะต้องร่วมกันลงมือทำให้ได้ตามแผนนั้น

ประการที่สาม ร่วมกันใช้ประโยชน์ สมาชิกทุกคนจะต้องมีสิทธิใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท่องเที่ยวในท้องถิ่นจะต้องมีการจัดการผลประโยชน์ทั้งที่เป็นตัวเงินและวัตถุให้ประชาชนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและเหมาะสม โดยคำนึงถึงความยุติธรรมและความเท่าเทียมกันเป็นหลักเมื่อทุกคนได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสม ซึ่งหมายถึงการลงทุนลงแรงมากก็จะได้รับผลประโยชน์มาก สิ่งนี้จะช่วยกระตุ้นให้กิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นดำเนินต่อไปได้

ประการที่สี่ ร่วมติดตามและประเมินผล เมื่อมีการดำเนินการแล้วย่อมจะมีปัญหาความไม่เข้าใจต่างๆ เกิดขึ้นจึงต้องร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถ่ายทอดประสบการณ์ และร่วมกันประชุมหาวิธีการ แก้ไขปัญหาเหล่านั้น

ประการสุดท้าย ร่วมบำรุงรักษา เมื่อมีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรแล้ว ทุกคนต้องร่วมกันบำรุงรักษาด้วย หากละเลยปล่อยให้ทรัพยากรที่มีอยู่เสื่อมโทรมลง นักท่องเที่ยวก็จะไม่มาเยี่ยมเยือน ผลประโยชน์ ที่เคยได้รับก็จะหมดไปเช่นกัน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2546 : 10) ได้กล่าวถึง รูปแบบของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาไว้ 3 ประการดังนี้

- 1) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรงโดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน เช่น การรวมกลุ่มเยาวชน กลุ่มต่างๆ
- 2) การมีประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อมโดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน เช่น กรรมการของกลุ่ม หรือชุมชนกรรมการ กลุ่มเลี้ยงไหมกรรมการหมู่บ้าน

3) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน เช่น สถาบัน หรือหน่วยงานที่เชิญชวน หรือเปิดโอกาสให้กับประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อไรก็ได้ทุกเวลา

Tosun & Timothy, 2003 (อ้างถึงใน พิมพ์ระวี โรจนรุ่งสัจย์, 2553 : 34) ได้ให้เหตุผลสำคัญ 7 ประการที่ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยมีชุมชนเป็นฐานมีรูปแบบดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินการวางแผน และตั้งกลยุทธ์ทางการท่องเที่ยว
- 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนนำสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในหลายๆ ทาง
- 3) การมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้เพิ่มพูนความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว
- 4) การมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยให้เห็นภาพแผนทางการท่องเที่ยวตัดสินใจหรือวางแผนได้ง่ายขึ้น
- 5) การมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้เกิดการกระจายผลประโยชน์ให้กับชุมชนอย่างทั่วถึง
- 6) การมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยให้ความต้องการของชุมชนสำเร็จได้
- 7) การมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้เกิดกระบวนการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

อภิญา กังสนารักษ์ (2544 : 14-15) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ว่าชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอนดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจ กำหนดความต้องการและร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ
- 2) การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการแนวทางการดำเนินงานรวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยาการที่จะใช้ในโครงการ
- 3) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการเพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะ ต่อเนื่องหรือ ประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวกันก็ได้

โกวิทย์ พวงงาม (2545 : 8) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวควรจะมี 4 ขั้นตอน คือ

1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวบ้านยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้วการดำเนินงานต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่นย่อมไร้ประโยชน์เพราะชาวบ้านจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมเพราะการวางแผนดำเนินงานเป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวบ้านรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่างๆ มาใช้ในการวางแผน

3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงานแม้ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีความสามารถที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ชาวบ้านสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเองทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด

4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงานถ้าหากการติดตามงานและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้วชาวบ้านย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไรการดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไปจึงอาจจะประสบความสำเร็จ

อคิน รพีพัฒน์ (2547 : 49) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สามารถออกเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

- 1) การกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
- 2) การตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหา
- 3) การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
- 4) การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

สรุปได้ว่า ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชน แสดงความคิดเห็นหรือความสามารถในลักษณะของการร่วมมือร่วมใจกันในการพัฒนา ตลอดจนการ

ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นร่วมกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ เช่น การมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดนโยบาย ร่วมกันติดตามและประเมินผล ร่วมกันบำรุงรักษา เมื่อมีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรท้องถิ่น หรือการแสดงออกด้วยวิธีอื่นๆ จะมีส่วนร่วมแบบเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้

แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวควรพิจารณาถึงองค์ประกอบและผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ในระบบของการท่องเที่ยว ซึ่งได้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ ทรัพยากรท่องเที่ยว ชุมชนและองค์กรที่ให้การสนับสนุน อันประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน รวมทั้งองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องอื่นๆ มีนักวิชาการให้คำจำกัดความเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนไว้หลายแง่มุมดังนี้

วรรณภา ศิลปอาษา (2546 : 217) ได้กล่าวว่าผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนมีดังนี้

1. ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจชุมชน

1.1 ผลกระทบด้านบวกจากการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจชุมชนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชน เมื่อมีการท่องเที่ยวเริ่มมีการลงทุนผลิตสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว รายได้จากการเกษตรเปลี่ยนเป็นเศรษฐกิจอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและช่วยให้เศรษฐกิจของชุมชนเข้มแข็งขึ้น การกระจายรายได้สู่ชุมชน การจับจ่ายใช้สอยในการซื้อสินค้าของกิน ของใช้ โดยส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวจะใช้จ่ายในรายการต่างๆ เช่น การซื้อของที่ระลึก ค่าอาหารและเครื่องดื่ม และรายจ่ายเบ็ดเตล็ดอื่นๆ เป็นต้น การเพิ่มรายได้ต่อหัวของชุมชน เมื่อชุมชนได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวมากขึ้นทำให้รายได้ต่อหัวของประชากรในชุมชนเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้สถานะเศรษฐกิจทางการเงินของชุมชนว่ามีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การจ้างงานแก่ชุมชน เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่ต้องใช้แรงงานมากในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว จึงเปิดโอกาสในการจ้างงานภายในชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม

1.2 ผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจชุมชน จากการขยายตัวของการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วนอกจากส่งผลกระทบเชิงบวกแล้วผลกระทบในเชิงลบต่อระบบเศรษฐกิจชุมชน คือ เกิดความไม่เสมอภาคในการพัฒนาและกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจที่ขึ้นอยู่กับ

ทรัพยากรที่แตกต่างกันในพื้นที่ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ดีกว่าจะได้ผลตอบแทนที่ดีกว่าส่งผลต่อการกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ก่อให้เกิดปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรและผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่น ส่งผลต่อค่าครองชีพ ราคาที่ดินในพื้นที่ที่การท่องเที่ยวราคาสูงกว่าพื้นที่อื่นๆ

สรุปได้ว่า ผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจชุมชนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้สถานะทางการเงินของชุมชนว่ามีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ส่วนผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจชุมชนทำให้เกิดความไม่เสมอภาคในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ก่อให้เกิดปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและผลประโยชน์ของชุมชน

2 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมชุมชน

วรรณภา ศิลปอาษา (2546 : 220) การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมของมนุษย์ โดยมีปัจจัยเชิงสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้ปัจจัยเกี่ยวกับทัศนคติ ค่านิยมในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ปัจจัยเกี่ยวกับโครงสร้างของอายุและรายได้ของประชาชน ปัจจัยเกี่ยวกับเชื้อชาติ ภูมิภาค และสีผิว ปัจจัยเกี่ยวกับศาสนา ลัทธิ ความเชื่อ ปัจจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรม ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ปัจจัยเกี่ยวกับความปลอดภัยในการท่องเที่ยว

2.1 ผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมชุมชน เกิดประโยชน์ในการสร้างสรรค์ความเจริญทางสังคมแก่ท้องถิ่นในการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น การสร้างถนน ที่พัก ร้านอาหาร เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงแผนการประกอบอาชีพของชุมชน เช่น เกิดอาชีพเสริมที่สร้างรายได้แก่คนในท้องถิ่น เช่น การจำหน่ายสินค้า และบริการอื่นๆ การสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว เกิดความสามัคคีแก่คนในท้องถิ่น เนื่องจากเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นอันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างหวงแหนต่อไป เกิดประโยชน์ในการสร้างงานภายในชุมชนและป้องกันการอพยพแรงงานย้ายถิ่นด้วย การใช้สื่อทางวัฒนธรรมชุมชน การแสดงศิลปะ การแสดงนาฏลีลาต่างๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ กระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวในการฟื้นฟูคุณค่าทางศิลปะ สังคม วัฒนธรรมให้กลับมามีชีวิตวิญญาณอีกครั้งหนึ่ง การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหลากหลายของชุมชนเพื่อการเรียนรู้และสร้างคุณค่าแก่กลุ่มและชุมชน

2.2 ผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมชุมชน เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีและค่านิยมของชุมชนท้องถิ่น เกิดวัฒนธรรมเลียนแบบ เช่น การแต่งกาย ภาษา อาหารการกินและพฤติกรรม เกิดความขัดแย้งระหว่างคนท้องถิ่นกับคนภายนอก ในกรณีที่นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในบางแห่ง เช่น ในศาสนสถานการถกฉวยผลประโยชน์ของผู้ประกอบการที่ไม่เข้าใจและขาดความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การขึ้นราคาที่พักและอื่นๆ การค้ากำไรเกินควร เกิดปัญหาสังคมอื่นๆ เช่น อาชญากรรม การลักขโมย การทะเลาะวิวาทการเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ปัญหาการค้าประเวณี และยาเสพติด เป็นต้นการลดคุณค่าดั้งเดิมของศิลปะ วัฒนธรรมบางอย่างเพื่อเอาใจนักท่องเที่ยวมากจนลืมเอกลักษณ์ของตนเอง

สรุปได้ว่า ผลกระทบด้านบวกจากการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมชุมชน ทำให้เกิดประโยชน์ในการสร้างสรรค์ความเจริญทางสังคมแก่ท้องถิ่นในการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น การสร้างถนน ที่พัก ร้านอาหาร เป็นต้น ส่วนผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมชุมชน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีและค่านิยมของชุมชน เกิดวัฒนธรรมเลียนแบบ เช่น การแต่งกาย ภาษา อาหารการกินและพฤติกรรม เกิดความขัดแย้งระหว่างคนท้องถิ่นกับคนภายนอก ในกรณีที่นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในบางแห่ง

3 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
วรรณิ ศิลปอาษา (2546 :225) ได้ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อม หมายถึง ธรรมชาติ และสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา การท่องเที่ยวได้อาศัยสิ่งแวดล้อมเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว ถ้าหากสิ่งแวดล้อมดีเยี่ยมสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวออกมาเที่ยวชม สัมผัสบรรยากาศในชุมชนนั้นๆ ดังนั้นการพิจารณาถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าว

3.1 ผลกระทบด้านบวกจากการท่องเที่ยวต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นในด้านที่ส่งผลกระทบในเชิงบวกมีดังนี้ การสร้างความตระหนักทั้งแก่คนภายนอกและคนในชุมชนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งที่กลายเป็นความภาคภูมิใจของคนท้องถิ่นหรือแม้แต่คนท้องถิ่น และกลายเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดเป็นความรัก ความภาคภูมิใจใน

มรดก ของชาติการเกิดพลังในเชิงของการสร้างสรรค์และการมีส่วนร่วมในการรักษาคุณค่าของ ทรัพยากรและแหล่งท่องเที่ยว

3.2 ผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยวต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของชุมชน เกิดปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งที่เจตนาและความไม่รู้เช่น การเดินป่า การ พักแรมในป่า ล้วนแล้วแต่มีส่วนในการเพิ่มมลพิษแก่สิ่งแวดล้อมทั้งสิ้นการลักลอบเก็บของป่าหายาก การขีดเขียนตามสถานที่สำคัญ ๆ เช่น การสลักชื่อลงบนต้นไม้ผ่นกิ่งก้านพวง หน้าผา เหล่านี้ล้วนแล้วแต่ มีส่วนทำให้ทรัพยากรธรรมชาติการท่องเที่ยวเสื่อมโทรมและด้อยคุณค่าทั้งนั้น ปัญหามลภาวะ เช่น ปัญหาขยะและสิ่งปฏิกูลที่กำจัดไม่ได้การก่อสร้างสิ่งสาธารณูปโภคที่ทำลายภูมิทัศน์และสูญเสียความ เป็นธรรมชาติไป ปัญหามลภาวะอื่นๆ ที่เกิดจากการเพิ่มของปริมาณผู้บริโภคร เช่น กลิ่น เสียง เป็นต้น

สรุปได้ว่า ผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยวต่อทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมทำให้เกิดความตระหนักแก่นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนให้เห็นคุณค่าของทรัพยากรและ แหล่งท่องเที่ยว ส่วนผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยวต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ ชุมชนทำให้เกิดปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมลงอย่าง รวดเร็ว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุริยญา อุไรรัตน์ (2554) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณ ทะเลสาบสงขลา พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน ซึ่งขณะนี้ยังไม่มีประสานงานกันอย่างจริงจัง แม้ว่าทางภาครัฐจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาทะเลสาบสงขลาโดยมีแผนพัฒนากลุ่มน้ำทะเลสาบ แต่แผนการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังไม่มีดำเนินการ ดังนั้นควรจะมีการจัดทำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง นิเวศ โดยให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนากลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาและมีการจัดตั้งคณะทำงานที่จะเป็น ตัวกลางประสานงานกับทุก ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยการดำเนินงานประกอบด้วย การจัดการพื้นที่ที่ เหมาะสม การให้การศึกษาและการสื่อความหมาย การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การบริการการ ท่องเที่ยว การจัดการสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการตลาดและการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น โดยมิ การสนับสนุนงบประมาณจากทาง ภาครัฐและภาคเอกชนผู้ที่จะมีส่วนได้ผลประโยชน์จากการ ท่องเที่ยว

ชินกมล วัฒนาวงศ์ (2553) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอุทยาน แห่งชาติแก่งกระจานโดยศึกษาความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อโครงสร้าง

พื้นฐานการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อมและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า โดยภาพรวมนักท่องเที่ยวพึงพอใจในการมาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานในระดับปานกลางและมีความต้องการให้ปรับปรุงระบบการจัดการขยะมูลฝอย ระบบน้ำประปาและพื้นที่จอดรถให้เพียงพอ

ประพัทธ์ชัย ไชยนอก (2553) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาบ้านด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย พบว่า 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวเพื่อให้อำเภอสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเพื่อช่วยเหลือให้คำแนะนำ และให้ความแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว หน่วยงานของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวร่วมกับประชาชนในพื้นที่ท่องเที่ยวร่วมกันสนับสนุนวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน พร้อมทั้งปรับปรุงให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่เพื่อเป็นการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ให้องค์การบริหารส่วนตำบลหมูบ้าน จัดตั้งศูนย์บริการคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือนักท่องเที่ยวในเบื้องต้นเพื่อให้คำแนะนำในด้านต่างๆแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ให้องค์การบริหารส่วนตำบลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านกาท่องเที่ยวในหมู่บ้านจัดสถานที่ไว้คอยบริการต้อนรับนักท่องเที่ยวให้เพียงพอ เช่น ศาลาพักผ่อน ที่จอดรถ ห้องสุขาที่เพียงพอเพื่อเป็นจุดพักผ่อนและอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวในระหว่างการท่องเที่ยวชมกิจกรรมงานประเพณี 3) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวให้องค์การบริหารส่วนตำบลในท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในช่วยกันในการปรับปรุงเส้นทางเดินทางให้มีความสะดวกและความปลอดภัยมากขึ้น อีกทั้งมีการจัดทำป้ายบอกระยะทางที่มองเห็นได้ชัดเจน และเข้าใจง่าย ให้องค์การบริหารส่วนตำบลในท้องถิ่นและประชาชนในชุมชนเป็นแกนนำสำคัญในการจัดอำนวยความสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว

สุวิทย์ นามบุญเรือง (2553) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยว อำเภอกุหลอง จังหวัดเลย มีวัตถุประสงค์ศึกษาความต้องการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวและแนวทางการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว อำเภอกุหลอง จังหวัดเลย ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาตลาดการท่องเที่ยว บุคลากรในสถานประกอบการมีปัญหาการสื่อสาร การพูดภาษาต่างประเทศ ขาดความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว ปัญหาความสะดวกและความ

ปลอดภัยในการคมนาคมเดินทางมายังสถานที่ท่องเที่ยว ปัญหาการประชาสัมพันธ์อยู่ในวงแคบและขาดการประสานงานเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยว แนวทางการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว พบว่า ควรพัฒนาบุคลากรในสถานประกอบการและเจ้าหน้าที่ ให้มีความรู้ภาษาต่างประเทศมากยิ่งขึ้น ควรปรับปรุงด้านการประชาสัมพันธ์รูปแบบต่างๆ ทั้งประสานงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง ควรมีการสื่อสารบอกทิศทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว

กมลพร อัครวมงคลสว่าง (2552) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสก จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์ศึกษาความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาสกและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจระดับปานกลางทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มี 5 ประการ คือ ร้านขายของที่ระลึก ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว สุขาหรือห้องอาบน้ำ การคมนาคม สาธารณูปโภคพื้นฐาน แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสก พบว่า ร้านขายของที่ระลึกควรเพิ่มสินค้าให้หลากหลาย ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ตลอดเวลา สุขาหรือห้องอาบน้ำควรสร้างให้กระจายไปตามแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ การคมนาคม สาธารณูปโภคพื้นฐานควรเพิ่มการติดตั้งสัญญาณโทรศัพท์ให้ครอบคลุมพื้นที่มากขึ้น

มาลินี หาญยุทธ (2551) ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวกรณีศึกษาตำบลไร่หลวง อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน พบว่าด้านบริบทชุมชนตำบลไร่หลวงเป็นตำบลที่มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ที่สามารถเป็นสถานที่ท่องเที่ยวมากมาย อาทิ เช่น ถ้ำน้ำตก และบริบทการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวพบว่า ในด้านการประชาสัมพันธ์นั้นมีการประชาสัมพันธ์ไม่หลากหลาย ประชาชนในตำบลไม่มีการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ด้านบุคลากรพบว่า ไม่มีบุคลากรที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในเรื่องการท่องเที่ยว ด้านแหล่งท่องเที่ยว พบว่า แหล่งท่องเที่ยวในตำบลไร่หลวงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติอยู่มากส่วนรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยเกิดจากการระดมความคิดเห็นของผู้นำชุมชนผู้เกี่ยวข้องใน 5 ชั้น ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมค้นหาปัญหา 2) การจัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา 3) การวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา 4) การวางแผนการแก้ไขปัญหา และ 5) การสรุปบทเรียนในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวรูปแบบการบริหารจัดการ การท่องเที่ยว ด้านประชาสัมพันธ์ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยวให้ดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว การจัด

อบรมให้ความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรที่ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ รูปแบบการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวด้านการบริการได้แก่ การพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารเพื่อ สนับสนุนการบริการแก่นักท่องเที่ยว พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้มาตรฐาน พัฒนาระบบการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน พัฒนาระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการให้ได้มาตรฐาน พัฒนาระบบการขนส่ง นักท่องเที่ยวที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวรูปแบบการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวด้านบุคลากร ได้แก่ พัฒนาการความรู้ของบุคลากรในด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และเสริมสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ของตำบลไร่หลวง รูปแบบการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวด้านแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสวยงามและสะอาด การสร้างเครือข่ายและเส้นทางท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทั้งในจังหวัด และต่างจังหวัด

จอมขวัญ ลอยศักดิ์วงศ์ (2550) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า ปัญหาในด้านสิ่งดึงดูดใจ เรื่องความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยจากชนต่างดาว เพราะเป็นเขตชายแดน ไทย-พม่า ปัญหาในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสภาพถนนบางเส้นเกิดการชำรุดและยังไม่ได้รับการแก้ไข และนักท่องเที่ยวบางส่วนยังเกิดความสับสนในเส้นทางไปยังอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพราะป้ายบอกทางยังมีน้อย และมองเห็นไม่ชัดเจน ปัญหาในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ที่พิกรราคาไม่เหมาะสม ราคาอาหารไม่เหมาะสม ควรคำนึงถึงคุณภาพมากกว่าที่เป็นอยู่ และการขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อให้อำเภอแม่สอดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

รัชชัย มานิตย์ (2550) ได้ศึกษาผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น กรณีศึกษาตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าแนวทางในการลดปัญหาผลกระทบทางลบสามารถสรุปได้ว่า ปัญหาผลกระทบจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ผ่านมาจากชุมชนไม่อาจแก้ไขได้ด้วยการสร้างความตระหนักของชุมชนเพียงอย่างเดียว การเรียนรู้ในแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวจากชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ประสบความสำเร็จในการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและการรักษาความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม สร้างความตระหนักแก่สังคมในการส่งเสริมสิทธิชุมชนในการกำหนดแนวทางในการพัฒนา และการส่งเสริมให้ผู้คนในสังคมมีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น ท่องเที่ยวด้วยความรับผิดชอบ จึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนต่อไป

พงศกร ชาวเชียงตุง (2550) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณลำน้ำชี จังหวัดมหาสารคาม พบว่า บ้านท่าขอนยางมีศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูงกว่าบ้านโขงกุดหวาย สถาบันวัลย์รุขเวช วนอุทยานชีหลง และหาดใหญ่ บ้านวังยาวแต่แหล่งท่องเที่ยวที่ต่างกันมีศักยภาพด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยว ไม่ต่างกัน และคุณลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน มีความต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบางด้านแตกต่างกัน James Goodwin, JD (2008) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแคริบเบียนซึ่งมีผลทำให้เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและความท้าทายทางวัฒนธรรมในภูมิภาค แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเสนอให้เข้าใจสาเหตุและผลของความท้าทายเหล่านี้เพื่อให้ตอบสนองนโยบายที่เหมาะสมสามารถวางแผนและส่งเสริม ในเวลาที่มีความสำคัญกับแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนการพัฒนาจากนักวิชาการและประชาชนทั่วไปไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแคริบเบียนสามารถเปลี่ยนตามความต้องการของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันและครอบครัวโดยไม่ต้องลอบทำลายความสามารถของรุ่นต่อไป

ฐิติวัฒน์ นวลละออง (2550) ได้ศึกษาการวางแผนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลป่าคลอก อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต พบว่ายังไม่มีรูปแบบอย่างเป็นรูปธรรมต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงทางด้านการท่องเที่ยวร่วมบูรณาการ ซึ่งจากการศึกษามีข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาแผนการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน ดังนี้ 1) ต้องมีการวางแผนที่เน้นการทำงานแบบพหุภาคีโดยยึดหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่แท้จริงมาปรับใช้ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม 2) ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกกระบวนการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะต้องมีการติดตามผลการดำเนินการตามแผนเพื่อประเมินประสิทธิผลของแผนในอนาคตต่อไป

ณัฐธัญญา หมื่นหนู (2555) การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เทศบาลตำบลทะเลน้อยและเทศบาลตำบลพนางตุง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ ประชาชนในเทศบาลตำบลทะเลน้อย และเทศบาลตำบลพนางตุง จำนวนรวม 390 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า Rating Scale สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบสมมติฐานด้วยค่า t-test และ ANOVA ผลการศึกษาพบว่า

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้ง 5 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติกิจกรรม และการมีส่วนร่วมด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล การมีส่วนร่วมด้านการวางแผนการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของเทศบาลตำบลทะเลน้อยและเทศบาลตำบลพนาสูง อำเภอควนขนุนจังหวัดพัทลุง พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วิยะรัตน์ แก้วอุทัย (2554) ได้ศึกษาทัศนคติและความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดในกิจกรรมนันทนาการของอุทยานนกน้ำทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง พบว่า ด้านทัศนคติของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดในกิจกรรมนันทนาการในภาพรวมเมื่อเปรียบเทียบกับกับปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันใน 6 ด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านบุคลากร ด้านความพร้อมทางกายภาพ ด้านกระบวนการ ด้านความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดในกิจกรรมนันทนาการ พบว่า ในภาพรวมเมื่อเปรียบเทียบกับกับปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันใน 5 ด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านบุคลากร เมื่อเปรียบเทียบทัศนคติของนักท่องเที่ยวกับระดับความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อส่วนประสมทางการตลาดในกิจกรรมนันทนาการของอุทยานนกน้ำทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ในภาพรวมพบว่า นักท่องเที่ยวมีทัศนคติแตกต่างจากระดับความต้องการและเมื่อเปรียบเทียบรายด้าน นักท่องเที่ยวมีทัศนคติแตกต่างกันทุกด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านบุคลากร ด้านความพร้อมทางกายภาพ ด้านกระบวนการ การจัดการกิจกรรมดูนก บริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง มีแนวทางการพัฒนาในประเด็นที่สำคัญ คือ นักท่องเที่ยวต้องเตรียมอุปกรณ์ดูนกให้พร้อม ช่วยดูแลรักษาความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยวและสนับสนุนสินค้าของคนในท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ควรจัดให้มีการฝึกอบรมเป็นวิทยากรนำดูนกให้กับผู้ประกอบการและประชาชนในท้องถิ่น จัดการประกวดภาพถ่ายนกในทะเลน้อย ปรับปรุงท่าเทียบเรือให้มีความมั่นคงได้มาตรฐานให้มีความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว มั่นดูแลเรือและชูชีพให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน ทำป้ายเตือนบริเวณพืชหรือสัตว์ที่เป็น

อันตราย จัดทำเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์กิจกรรมคุณ ประชาชนในท้องถิ่นควรต้อนรับนักท่องเที่ยว
 อย่างเป็นมิตร ผู้ประกอบการควรมีความซื่อสัตย์และปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างแก่นักท่องเที่ยว

สุชีรา แก้วรักษ์ (2549) ได้ศึกษาศักยภาพของชุมชนต่อการจัดการทรัพยากรเชิง
 เศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ชุ่มน้ำบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง พบว่า เมื่อ
 พิจารณาจากการปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรประมง ทรัพยากรการท่องเที่ยว ส่วน
 ใหญ่การปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์ดังกล่าวอยู่ในระดับน้อย โดยปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการ
 อนุรักษ์ทรัพยากร และปัจจัยด้านการจัดสรรงบประมาณเพื่อการจัดการทรัพยากรส่งผลต่อคะแนน
 การปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรประมง และทรัพยากรการท่องเที่ยวเช่นเดียวกัน
 ส่วนปัจจัยอื่น ได้แก่ ปัจจัยด้านการประกอบอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน แรงงานภาคเกษตรของ
 ครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากร และระยะทางการเข้าถึงแหล่งทรัพยากร พบว่า
 ส่งผลต่อคะแนนการปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ปัจจัยด้านจำนวนปีของการศึกษา และ
 ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน พบว่า ส่งผลต่อคะแนนการปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

วรวิทย์ สุวรรณภักดี (2547) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการ
 ท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ในอุทยานนกน้ำทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง พบว่า นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิง
 นิเวศน์ในอุทยานนกน้ำทะเลน้อยส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย มีอายุระหว่าง 26-45 ปี ระดับการศึกษาปริญญา
 ตรี มีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยว
 เชิงนิเวศน์ในอุทยานนกน้ำทะเลน้อย เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณสถานที่ ด้านบริหาร
 จัดการทั่วไป ด้านบุคลากร ด้านทั่วไปของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
 โดยรวมและจำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ ระดับการศึกษา และวัตถุประสงค์การมาเที่ยวมีความ
 คิดเห็น เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านบริหารจัดการทั่วไปมีความ
 คิดเห็น เห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษา แนวทางพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่ ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จ. สงขลา ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์และตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา มีรายละเอียดขั้นตอนการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การหาคุณภาพเครื่องมือ
6. การเก็บรวบรวมข้อมูล
7. การวิเคราะห์ข้อมูล
8. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ ผู้ที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่ตำบลรำแดง ด้วยความสมัครใจมิใช่เพื่อรับจ้าง แต่เพื่อเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อความสนุกเพลิดเพลิน เพื่อการศึกษา เพื่อติดต่อธุรกิจ ตลอดจนรวมถึงการประชุมสัมมนา และการเยี่ยมญาติที่ ทั้งที่พักค้างคืนและไม่พักค้างคืน โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในตำบลรำแดง โดยเฉลี่ย 2,000 คน ต่อปี (ดาร์รัตน์ ไชยมนตรี (สำนักงานปลัดอบต.รำแดง))

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักมักใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Patton, 1990 อ้างถึงใน วรรณดี สุทธิสารกร, 2556 : 56) ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจและสามารถให้ข้อมูลในเรื่องนั้น ได้ลึกซึ้งที่สุด จากการที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อศึกษาบริบททะเลน้อยและสร้างความคุ้นเคยโดย

การสังเกตแบบมีส่วนร่วมจากการประชุมระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาการ
ท่องเที่ยวทะเลน้อย จำนวน 2 ครั้ง ครั้งแรกเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2556 ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 13
มกราคม 2557 ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงบทบาทหน้าที่ผู้เข้าร่วมประชุมว่าใครควรจะเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก
ที่ดีโดยพิจารณาจากองค์ความรู้หรือประสบการณ์และหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
และนำมาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant) คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ที่มีส่วนได้
ส่วนเสีย (Stakeholder) เกี่ยวกับการท่องเที่ยว 3 ภาคส่วน ซึ่งผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้ผู้เชี่ยวชาญ
แนะนำกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด จำนวน 14 คน มีรายละเอียดดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงรายละเอียดผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	ผู้ให้ข้อมูล	จำนวน
1. ภาครัฐ	นายกเทศมนตรีอำเภอสิงหนคร	1 คน
	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลรำแดง	1 คน
	กำนัน ตำบลรำแดง	1 คน
	ตัวแทนผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่ ต.รำแดง	1 คน
	ตัวแทนกลุ่มอาชีพฯในพื้นที่ ต. รำแดง	1 คน
	ผู้นำศาสนาในเขตพื้นที่ ต.รำแดง	1 คน
	นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว	2 คน
2. ภาคเอกชน	ตัวแทนผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว	1 คน
	ตัวแทนสมาคมมัคคุเทศก์	1 คน
	ตัวแทนผู้ประกอบการสินค้าที่ระลึก	1 คน
	ประธานฐานเรียนรู้	1 คน
3. ภาคชุมชน	ผู้ใหญ่บ้านเจ้าของแหล่งพื้นที่ศึกษา	1 คน
	ตัวแทนครูในแหล่งพื้นที่ศึกษา	1 คน
รวม		
		14 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

2.1 การกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นกลุ่มทดลอง โดยใช้ตัวแทนจากชุมชนทั้ง 7 ตำบล ๆ ละ 8 คน รวมเป็น 56 คน และกลุ่มควบคุม คือ นักศึกษาศาสาวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ชั้นปีที่ 3 จำนวน 50 คน เพื่อให้ได้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในตำบลร้าง ทั้งนี้เก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในตำบลร้าง จำนวน 322 คน

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มนักท่องเที่ยวโดยใช้ตารางสูตรสำเร็จของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ซึ่งตารางนี้ใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากร และกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากรเท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% สามารถคำนวณกลุ่มตัวอย่างกับประชากรที่มีขนาดเล็กได้ตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป ซึ่งนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในตำบลร้างเมื่อ ปี 2558 จำนวน 2,000 คนต่อปี โดยเปิดตารางสูตรสำเร็จเครจซี่และมอร์แกน กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 322 คน

2.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณสามารถแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ (1) การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักความน่าจะเป็น (probability sampling) (2) การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้หลักความน่าจะเป็น (non-probability sampling) (สุทธิ ชัตติยะและวิไลลักษณ์ สุวจิตตานนท์, 2554 : 103) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มตัวอย่าง โดยเลือกสุ่มแบบเจาะจง ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยตนเองซึ่งกำหนดสถานที่สำหรับเก็บข้อมูลไว้ คือ ศูนย์เรียนรู้การท่องเที่ยวตำบลร้าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้มีหลายวิธีซึ่งผู้วิจัยได้เลือกใช้เครื่องมือตามเงื่อนไขวัตถุประสงค์และความเหมาะสม (สุทธิ ชัตติยะและวิไลลักษณ์ สุวจิตตานนท์, 2554 : 244-245) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในงานวิจัยครั้งนี้มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 การสังเกต (observation) ในการวิจัยเชิงคุณภาพมี 2 แบบ คือ 1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participation observation) 2)การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participation observation) (สุภางค์ จันทวานิช, 2554 : 46) ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบถึงบริบทกิจกรรมทางการเกษตรของตำบลลำแดง ประเพณี วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพเกษตรกร ตำบลลำแดง และต้องการทราบว่าใครคือผู้รู้ ลึกรู้จริงด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพเกษตรกร

1.2 การสัมภาษณ์ (Interview From) การสัมภาษณ์เป็นการเจาะลึก ประเด็นต่างๆ ที่ผู้วิจัยสนใจ อาจใช้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้ มี 2 แบบ คือ 1)การ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง(Structured interview) 2)การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non structured interview) (สุภางค์ จันทวานิช, 2554 : 75-79) ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้การสัมภาษณ์แบบ เจาะลึก แบบไม่มีโครงสร้าง กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบ ข้อมูลเชิง ลึกในเรื่องของแนวทางพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่ ตำบล ลำแดง อำเภอสิงหนคร จ. สงขลา

1.3 การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) เป็นการสัมภาษณ์พร้อมกัน ทั้งกลุ่มในเวลาเดียวกัน สัมภาษณ์ครั้งละ 2 คนขึ้นไป อาจเป็นกลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ก็ได้ โดยทุกคน ต้องตอบคำถามจากผู้สัมภาษณ์เป็นคำถามเดียวกันหมด โดยผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่สามารถตอบโต้กันเองได้ (รัตนะ บัวสนธ์, 2552 : 123) ซึ่งผู้วิจัยได้จัดการประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์เพื่อต้องการ ระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนมีส่วนร่วมในเขต พื้นที่ ตำบลลำแดง อำเภอสิงหนคร จ. สงขลา

1.4 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นวิธีการศึกษาชุมชนอีกวิธีหนึ่ง ที่ประหยัดเงินและเวลา แต่ต้องมีการวางแผนเตรียมการอย่างเหมาะสม และเรื่องที่สนทนากลุ่มนั้น เป็นเรื่องที่กลุ่มให้ความสนใจด้วย การสนทนากลุ่มจึงเป็นการนั่งสนทนากันระหว่างผู้ให้สัมภาษณ์เป็น กลุ่มตามปกติประมาณ 6 - 12 คน ในระหว่างการสนทนาจะมีผู้ดำเนินการสนทนาเป็นผู้คอยจุด ประเด็นการสนทนาเพื่อเป็นการชักจูงใจให้บุคคลกลุ่มนี้ได้แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทาง ในการสนทนาให้ได้กว้างขวางลึกซึ้งและละเอียดที่สุดเท่าที่จะทำได้และต้องสร้างบรรยากาศที่เป็น กันเองด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลในลักษณะที่มีเนื้อหาสาระหรือเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (ศิริพร จิรวัดน์กุล,

2553 : 135) เมื่อผู้วิจัยได้ผลการศึกษาจากเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการประชุมระดมความคิดเห็นแต่ละตำบล หลังจากนั้นผู้วิจัยจะคัดเลือกตัวแทนแต่ละตำบล พร้อมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อระดมความคิดเห็นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการเพื่อหาข้อสรุปในประเด็นที่กำหนดไว้ คือแนวทางพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่ ตำบล รำแดง อำเภอสิงหนคร จ. สงขลา ใน 4 ด้านได้แก่ รูปแบบกิจกรรม วัฒนธรรมและประเพณีที่เกี่ยวข้อง การสื่อความหมายการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นชุดคำถามซึ่งรวบรวมขึ้นอย่างมีกฎเกณฑ์และวิธีการเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิด ความเชื่อ ทศคติจากบุคคลต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยแต่ละเรื่อง (ณรงค์ โพธิ์พฤษานันท์, 2556 : 203) เนื่องจากผู้วิจัยต้องการทราบความคิดเห็นในมุมมองของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการกำหนดกิจกรรมทดลองรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งแบบสอบถามในงานวิจัยครั้งนี้เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) อ้างถึงใน (ธานีรินทร์ ศิลป์จารุ, 2556 : 74) เป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิดโดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวเป็นแบบตรวจสอบรายการ เป็นคำถามปลายปิดได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ภูมิลำเนา เพื่อใช้ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการเที่ยวชมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าเป็นคำถามปลายปิดมีดังนี้

สำหรับเกณฑ์ในการวัดข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของ (ลิเคิร์ท อ้างถึงใน ธานีรินทร์ ศิลป์จารุ, 2556 : 74) มีรายละเอียดดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงระดับคะแนนการวัดข้อความ

ระดับความคิดเห็น	ค่าน้ำหนักคะแนนของตัวเลือกตอบ
มากที่สุด	5 คะแนน
มาก	4 คะแนน
ปานกลาง	3 คะแนน
น้อย	2 คะแนน
น้อยที่สุด	1 คะแนน

ผู้วิจัยนำค่าคะแนนเฉลี่ยของความคิดเห็นมาแปลความหมายเพื่อจัดระดับค่าเฉลี่ยออกเป็นช่วง (สุทธิติ ชัตติยะและวิไลลักษณ์ สุวจิตตานนท์, 2554 : 156) รายละเอียดดังตารางที่ 3

$$\begin{aligned} \text{อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5-1}{5} \\ &= 0.8 \end{aligned}$$

ตาราง 3 แสดงระดับคะแนนคะแนนเฉลี่ย

แปลความ	คะแนนเฉลี่ย
มากที่สุด	4.21 - 5.00
มาก	3.41 - 4.20
ปานกลาง	2.61 - 3.40
น้อย	1.81 - 2.60
น้อยที่สุด	1.00 - 1.80

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเป็นข้อความเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลราษีไศล อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นคำถามแบบปลายเปิด

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลที่ได้ คือ กระบวนการศึกษาเชิงคุณภาพและทฤษฎีที่จะนำมาอ้างอิงในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้

1.2 สํารวจพื้นที่ภาคสนามและสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อแก้ไขปัญหาการท่องเที่ยว เพื่อนำข้อมูลมาสร้างเครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง

1.3 ร่างแบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และนำไปปรับปรุงแก้ไขให้คำถามสอดคล้องตรงตามวัตถุประสงค์

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลที่ได้ คือ กรอบแนวคิดการศึกษาเชิงปริมาณและทฤษฎีเพื่อนำมาสร้างเครื่องมือในงานวิจัยครั้งนี้

2.2 นำผลที่ได้จากการศึกษาเชิงคุณภาพมาสร้างเครื่องมือ คือ แบบสอบถาม

2.3 ร่างแบบสอบถาม นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 4 ท่านเพื่อตรวจสอบความถูกต้องนำไปปรับปรุงแก้ไข

2.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้วิธีการที่เรียกว่าการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล หรือ การตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีสามเส้า (triangulation technique) การตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีสามเส้ามีวิธีดำเนินการได้ 4 ลักษณะดังนี้ (Patton, 1990 อ้างถึงใน อัครวิน แสงพิกุล, 2556 : 213) 1) ตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บข้อมูล 2) ตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล 3) ตรวจสอบสามเส้าด้าน

ผู้วิจัย 4) ตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี ซึ่งในงานวิจัยเล่มนี้ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่า 1 วิธี เช่น ใช้การสัมภาษณ์เป็นหลักแล้วอาจใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมหรือการสอบถามควบคู่กัน นอกจากนี้อาจใช้การศึกษาเอกสารควบคู่กับการสัมภาษณ์ก็ได้ เนื่องจากผู้วิจัยไม่อาจแน่ใจได้ว่าข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้นั้นมีความน่าเชื่อถือได้มากนักน้อยแค่ไหน ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องหาข้อมูลจากหลากหลายแหล่ง แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาเปรียบเทียบกันเพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ (สุภางค์ จันทวานิช, 2548 อ้างถึงใน อัครวิน แสงพิกุล, 2556 : 213)

2. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเชิงปริมาณ

วิธีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย สามารถแบ่งออกได้ 2 วิธี 1) การตรวจสอบความตรง (validity) 2) การตรวจสอบความเชื่อมั่น (reliability) (อัครวิน แสงพิกุล, 2556 : 205)

2.1 การตรวจสอบความตรง (validity) ยังสามารถแยกย่อยออกได้ 4 วิธี 1) ความตรงตามเนื้อหา 2) ความตรงตามโครงสร้าง 3) ความตรงตามเกณฑ์ 4) ความตรงเฉพาะหน้า (อัครวิน แสงพิกุล, 2556 : 205) ซึ่งในงานวิจัยเล่มนี้ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีความตรงตามเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item objective congruence or IOC) จากการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจจำนวน 4 คน ซึ่งมีหลักเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ให้คะแนน 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

สูตรการหาค่า IOC

$$IOC = \frac{\sum R}{n}$$

n

$\sum R$

แทนผลรวมของคะแนนของผู้เชี่ยวชาญ

n

แทนจำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 หากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าตั้งแต่ 0.5 – 1.00 แสดงว่าข้อคำถามนั้นตรงใช้ได้ หากค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.5 แสดงว่าข้อคำถามนั้นยังใช้ไม่ได้ ควร

ปรับปรุงแก้ไขหรือตัดออก (ยุทธ ไกรวรรณ, 2550 อ้างถึงใน อัครวิน แสงพิกุล, 2556 : 206) ซึ่งข้อคำถามในแบบสอบถามในงานวิจัยครั้งนี้ ผลคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ ได้ผลการคำนวณค่า IOC = 0.929 แสดงว่าข้อคำถามนี้วัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยสามารถนำมาใช้เป็นคำถามได้

2.3 การตรวจสอบความเชื่อมั่น (reliability) ยังสามารถแยกย่อยออกได้ 4 วิธี 1) การทดสอบซ้ำ 2) การทดสอบแบบขนาน 3) การทดสอบแบบครึ่งฉบับ 4) การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (กาสัก เต๊ะชันหมาก, 2553 อ้างถึงใน อัครวิน แสงพิกุล, 2556 : 209) ซึ่งในงานวิจัยเล่มนี้ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา สูตรที่ใช้คำนวณดังนี้

จากสูตร

$$\alpha = \frac{k}{(k-1)} * [1 - \frac{\sum (s_i^2)}{s_{sum}^2}]$$

เมื่อ α แทนค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
 k แทนจำนวนข้อคำถามของแบบสอบถาม
 s_i^2 แทนผลรวมของค่าความแปรปรวนของคะแนนเป็นรายข้อ
 s_{sum}^2 แทนค่าความแปรปรวนของคะแนนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

การหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach' s Alpha) หากได้ค่าสัมประสิทธิ์สูงแสดงว่าแบบสอบถามชุดนั้นมีค่าความเชื่อมั่นสูงโดยทั่วไปค่าสัมประสิทธิ์ไม่ควรน้อยกว่า 0.70 (ยุทธ ไกรวรรณ, 2550 อ้างถึงใน อัครวิน แสงพิกุล, 2556 : 210) ซึ่งแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้ค่าความเชื่อมั่นในภาพรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.978 โดยแบ่งเป็นค่าความเชื่อมั่นรายด้าน จำนวน 4 ด้าน คือ ค่าความเชื่อมั่นด้านสิ่งดึงดูดใจเท่ากับ 0.951 ค่าความเชื่อมั่นด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเท่ากับ 0.967 ค่าความเชื่อมั่นด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเท่ากับ 0.941 และค่าความเชื่อมั่นด้านการประชาสัมพันธ์เท่ากับ 0.906 แสดงว่าแบบสอบถามฉบับนี้มีค่าความเชื่อมั่นสูงสามารถนำไปใช้ในการศึกษาต่อไปได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ สามารถแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม 1)การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเป็นวิธีเริ่มต้นตั้งแต่ผู้วิจัยค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจนไปถึงขั้นตอนการ

ดำเนินการวิจัยจนจบกระบวนการ 2)การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม แบ่งได้หลายวิธี คือ จากการสัมภาษณ์เจาะลึก การสัมภาษณ์กลุ่ม การสนทนากลุ่ม การสังเกต การใช้แบบสอบถาม การทดลอง (สุทธิ ชัตติยะ และวิไลลักษณ์ สุวจิตตานนท์, 2554 : 244-245) ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสองแบบ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร คือ เก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สืบค้นจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาและสื่ออินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ <http://tdc.thailis.or.th/tdc/>

1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม มีรายละเอียดดังนี้

1.2.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการประชุม ระดมความคิดเห็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเรื่องแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่ ตำบล รำแดง อำเภอสิงหนคร จ. สงขลา โดยการบันทึกเสียง บันทึกภาพและจดบันทึก

1.2.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการบันทึกเสียง บันทึกภาพและจดบันทึก จำนวน 5 คน

1.2.3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากสัมภาษณ์กลุ่ม ในการประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่ ตำบล รำแดง อำเภอสิงหนคร จ. สงขลา จำนวน 7 คน โดยการบันทึกเสียง บันทึกภาพและจดบันทึก

1.2.4 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางการกำหนดกิจกรรมและทดลองการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่ ตำบล รำแดง อำเภอสิงหนคร จ. สงขลา โดยการบันทึกเสียง บันทึกภาพและจดบันทึก

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ จำแนกออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1)ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) 2)ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ข้อมูลปฐมภูมิเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งแรกที่ได้จากการแบบสอบถาม มีการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 วิธี 1)เก็บข้อมูลด้วยตัวเอง 2)เก็บข้อมูลทางไปรษณีย์ 3)เก็บข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ข้อมูลทุติยภูมิเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้อื่นเก็บ

ไว้ก่อนแล้ว เช่น เอกสารทางราชการ เอกสารเผยแพร่และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (สุทธิ ชัดติยะ และวิไลลักษณ์ สุจิตตานนท์, 2554 : 100-101) ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ คือ เก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวโดยใช้แบบสอบถามจำนวน 30 ชุด ซึ่งผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บด้วยตัวเอง จากการทดลองกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในพื้นที่ สถานที่เก็บข้อมูล คือ ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นต้น .

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นวิธีการสร้างข้อสรุปจากข้อมูลจำนวนหนึ่งซึ่งมักไม่ใช้สถิติในการวิเคราะห์ ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ อาจใช้กับการวิจัยเชิงปริมาณที่ผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น แบบสอบถามปลายเปิด การสัมภาษณ์ การสังเกต จุดบันทึก เทคนิควิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่นักวิจัยนิยมใช้ ได้แก่ การจำแนกหรือ การจัดกลุ่มข้อมูล การเปรียบเทียบเหตุการณ์ การวิเคราะห์ส่วนประกอบ การวิเคราะห์แบบอุปนัย และ การวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเอกสาร สำหรับขั้นตอนในการวิเคราะห์เนื้อหา โดยทั่วไป มีการดำเนินการดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 กำหนดเกณฑ์คัดเลือกเอกสาร ขั้นตอนที่ 2 วางเค้าโครงการวิเคราะห์ ขั้นตอนที่ 3 พิจารณาเงื่อนไขแวดล้อม ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์เนื้อหา (สุภางค์ จันทวานิช, 2554 : 130-131) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา จากบันทึกการสัมภาษณ์ บันทึกการสังเกต และรายงานการประชุม

ตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

“.....
 .....” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่1, วันที่ เดือน พ.ศ.)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการอ้างอิงทฤษฎีองค์ประกอบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 3 ด้าน คือด้านจุดดึงดูดใจ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านกิจกรรมภายในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งในด้านจุดดึงดูดใจแยกย่อยออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านวัฒนธรรมประเพณี ด้านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว (Mill and Morrison, 1985 อ้างถึงใน วิลาศ เตชะไพบูลย์ (2538 : 21-23)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ในกระบวนการวิจัยมีหลายส่วนที่ต้องใช้หลักการทางวิชาสถิติเข้ามาช่วยในการวิจัย เช่นการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง การสุ่มตัวอย่าง การวิเคราะห์และแปรผลข้อมูล เป็นต้น การคำนวณทางสถิติทุกชนิดสามารถคำนวณได้จากคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เช่น SPSS และ Microsoft Excel มาช่วยในการคำนวณ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555 : 295) ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้โปรแกรม SPSS ในการคำนวณค่าทางสถิติ ที่ได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์จำนวน 30 ชุด

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

เชิงเกษตรสถิติ คือ วิธีการจัดการข้อมูลโดยเริ่มตั้งแต่ การเก็บรวบรวมข้อมูล ไปจนถึงการวิเคราะห์และแปรผลข้อมูล เพื่อช่วยในการตัดสินใจในภาวะไม่แน่นอน (Uncertain) โดยอาศัยรากฐานความน่าจะเป็น (Probability) เป็นพื้นฐานสำคัญ จำแนกสถิติได้ 2 ประเภท คือ สถิติเชิงพรรณนาและสถิติอ้างอิง (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555 : 147) ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติเชิงพรรณนา เป็นการบรรยายลักษณะข้อมูลที่เก็บมาได้ โดยนำเสนอในรูปแบบของ ข้อความ ตาราง และแผนภูมิ สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ การแจกแจงความถี่ คือ ค่าร้อยละ (Percentage) การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) การวัดการกระจาย คือ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation-S.D) ซึ่งข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจำนวน 322 ชุด

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษางานวิจัยครั้งนี้ เป็นการดำเนินการวิจัยเพื่อตอบโจทย์ เรื่อง แนวทางพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่ ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จ. สงขลา ข้อมูลต่างๆ ที่ศึกษาได้นำมาใช้เพื่อตอบคำถามการวิจัย คือ ประการที่หนึ่ง บริบทของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ต. รำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นอย่างไร ประการที่สอง ศึกษาและพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ต. รำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ควรเป็นอย่างไรโดยคำตอบที่ได้จากทั้งสองข้อ ผู้วิจัยนำมาให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อจะนำไปสู่การทดลองของนักท่องเที่ยว ในการวัดระดับความพึงพอใจในประการที่สาม ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในพื้นที่ ต. รำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นอย่างไร โดยคำตอบที่ได้จากประการนี้ ผู้วิจัยแบบสอบถาม แบบมีโครงสร้างให้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวทดลอง เพื่อได้มาซึ่งแนวทางพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่ ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จ. สงขลา ทั้งนี้ ผลการวิจัยสรุปได้เป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

บริบทตำบลรำแดงนำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีอยู่ปัจจุบัน

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ถูกพัฒนาขึ้น

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่พัฒนาขึ้น

บริบทตำบลรำแดงนำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ความเป็นมาตำบลรำแดง

ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอสิงหนคร ขนาดพื้นที่ 7,821 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตร 6,824 ไร่ พื้นที่ทำการประมง 41 ไร่ พื้นที่ที่อยู่อาศัย 946 ไร่ พื้นที่สาธารณประโยชน์ 10 ไร่ แต่เดิมนั้นไม่ได้มีชื่อเรียกว่าตำบลรำแดง แต่จะเรียกกันว่าชุมชนรังมดแดง เป็นชุมชนหมู่บ้านที่ได้ตั้งถิ่นฐานมานานหลายร้อยปีมาแล้ว และตั้ง

บ้านเรือนอยู่กันหนาแน่น เป็นชุมชนที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของการคมนาคม ศูนย์กลางของการแลกเปลี่ยนสินค้า ทั้งนี้เพราะที่ตั้งของชุมชนร่มตแดงนั้น เป็นท่าเทียบเรือทางเหนือสุดของคลองสะทังหม้อ ซึ่งเป็นเส้นทางการคมนาคมที่มีความสำคัญที่สุดของอำเภอสิงหนคร และเส้นทางการคมนาคมนั้น จากคลองสะทังหม้อสามารถที่จะเดินทางออกสู่ทะเลสาบสงขลาไปยังเมืองสงขลา และสถานที่อื่นๆ รวมถึงเชื่อมโยงการคมนาคมไปยังทะเลน้อยเข้าสู่ เมืองพัทลุง จึงทำให้ชุมชนร่มตแดงกลายเป็นชุมชนที่มีความสำคัญในการค้าขาย และขนถ่ายสินค้าที่มีความสำคัญในขณะนั้นเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ท่าเทียบเรือชุมชนร่มตแดง ยังเป็นตลาดนัดที่สำคัญของหลาย ๆ ตำบล และได้มีชาวบ้านรอบ ๆ พื้นที่ได้เดินทางมาทำการค้าขาย เช่น ตำบลม่วงงาม ปะโอ หนองหอย วัดขนุน ชะแล้ ปากรอ ทานบ สะทังหม้อ ล้วนแล้วแต่ได้เดินทางเข้ามาค้าขายในเขตพื้นที่ชุมชนร่มตแดงทั้งหมด และต่อมาได้มีชาวบ้านต่างก็เรียกชื่อชุมชนร่มตแดง ค่อย ๆ เปลี่ยนไปจนกลายเป็นชุมชนตำบลรำแดง และได้กลายมาเป็นตำบลรำแดง ซึ่งปัจจุบันตำบลรำแดง มีประชากร 8,200 กว่าคน 620 กว่าครัวเรือน มีพื้นที่ประมาณ 6,800 ไร่ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา เลี้ยงสัตว์ ทำน้ำตาลโตนด และรับจ้างทั่วไป โดยมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ จรดตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ทิศใต้ จรดตำบลทานบ – ตำบลป่าขาด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ทิศตะวันออก จรดตำบลวัดขนุน – ตำบลชิงโค อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ทิศตะวันตก จรดตำบลชะแล้ – ตำบลปากรอ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ซึ่งในตำบลรำแดง มีเขตรับผิดชอบ 7 หมู่บ้าน ดังต่อไปนี้

หมู่ที่ 1 บ้านหนองโต

หมู่ที่ 2 บ้านขมวน

หมู่ที่ 3 บ้านรำแดง

หมู่ที่ 4 บ้านหนองโอย

หมู่ที่ 5 บ้านนอก

หมู่ที่ 6 บ้านรำแดง

หมู่ที่ 7 บ้านป่าขวาง

นอกจากนี้ยังมีสภาพเป็นลักษณะชุมชน ที่มีผู้คนอาศัยอยู่หนาแน่น ได้แก่

- ชุมชนหนองโต หมู่ที่ 1

- ชุมชนขมวน หมู่ที่ 2 และพื้นที่หมู่ที่ 6 บางส่วน
- ชุมชนรำแดง พื้นที่ หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 6 บางส่วน
- ชุมชนหนองโอย พื้นที่ หมู่ที่ 4
- ชุมชนป่าขวาง พื้นที่ หมู่ที่ 7

ทั้งนี้ภูมิประเทศของตำบลรำแดงจะมีลักษณะสภาพเป็นที่ราบ และลุ่มน้ำแบบห้องกระทะ บริเวณชุมชนรำแดง ส่วนมากมีน้ำท่วมในช่วงฤดูฝน ช่วงเดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม ของทุกปี ทั้งนี้ลักษณะอากาศจะร้อนชื้น สลับกันไปตามฤดูกาล มีลมทะเลพัดผ่านทั้งสองด้าน (ทะเลสาบสงขลา – อ่าวไทย) มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยระหว่าง 28.0 – 28.7 องศาเซลเซียส มีความชื้นสูงสุดในเดือนพฤศจิกายน ประมาณ 84% ความชื้นต่ำสุด ในเดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม ประมาณ 76% ความชื้นสัมพัทธ์ ตลอดปี 79%

ภาพที่ 1 ภาพถ่ายจาก Google map พื้นที่รำแดง ระหว่าง ทะเลสาบสงขลา – อ่าวไทย

นอกจากนั้น มี 2 คือ ฤดูฝน จะเริ่มตั้งแต่เดือน พฤษภาคม – มกราคม เป็นเวลา 9 เดือน โดยในช่วงนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะแรก เป็นระยะที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ เริ่มตั้งแต่เดือน พฤษภาคม – กันยายน ในช่วง 5 เดือนจะมีฝนตกพอสมควร และระยะที่สอง เป็นระยะที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม – มกราคมของทุกปี ในระยะนี้จะมีฝนตกชุก และมีปริมาณค่อนข้างมาก เดือนพฤศจิกายน จะมีฝนตกมากที่สุด และจะค่อยๆ ลดลงตามลำดับ ฤดูร้อน จะเริ่มตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ – เมษายน ของทุกปี เนื่องจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนืออ่อนกำลังลง และถอยออกไปจากภาคใต้ โดยมีลมระหว่างทิศใต้ และลมทิศตะวันออกเฉียงใต้พัดเข้ามาแทนที่ เนื่องจากลมนี้เป็นลมร้อน และชื้น จึงทำให้อุณหภูมิสูงขึ้นโดยทั่วไป แต่อย่างไรก็ตามอุณหภูมิจะไม่สูงมากนัก เนื่องจากอยู่ใกล้ทะเลทั้งสองด้าน และลมพัดประจำอยู่ตลอดเวลา 3 เดือน

ส่วนของการเดินทาง ในอดีตตำบลลำแดงใช้ลำคลองสะทิงหม้อเป็นเสาหลักโดยออกไปตัวเมืองสงขลา และเดินทางไปตำบลใกล้เคียง ไม่มีถนน ในปี พ.ศ. 2529 อำเภอสิงหนคร ได้รับงบประมาณก่อสร้างถนนลาดยางเป็นเส้นทางประโธ ถึงตำบลสะทิงหม้อ ผ่านเข้าตำบลลำแดง ถึงที่ว่าการอำเภอสิงหนคร อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ทำให้การคมนาคมของตำบลสะดวก รวดเร็วยิ่งขึ้นในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบล ได้พัฒนาขึ้นการคมนาคมสะดวก รวดเร็ว แต่ไม่มีรถประจำทางจากตำบลลำแดงถึงที่ว่าการอำเภอสิงหนคร 15 กิโลเมตร

ด้านสาธารณูปโภค ตำบลลำแดงมีระบบประปาหมู่บ้าน จำนวน 5 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1, 2, 4, 5, 7 แต่สามารถนำน้ำประปามาใช้ได้ทุกหมู่บ้าน มีผู้ใช้ระบบน้ำประปา จำนวน 400 กว่า หลังคาเรือน โดยอยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลลำแดง โทรศัพท์บ้านมีคู่สาย คือ หมู่ที่ 3, 5, 7 และมีตู้โทรศัพท์สาธารณะทุกหมู่บ้าน เพื่ออำนวยความสะดวก มีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน

อาชีพ ประชากรตำบลลำแดงมีอาชีพ ทำนา ทำการเกษตร เลี้ยงสัตว์ รับจ้างทั่วไป ซึ่งทำนา เป็นอาชีพหลักร้อยละ 64.46 โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนสิงหาคม – ธันวาคม และเก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงเดือน กุมภาพันธ์ – เมษายน และเมื่อพ้นช่วงทำนา ประชากรวัยแรงงานจะออกไปรับเหมาก่อสร้าง และขึ้นตาลโตนด ในขณะที่กลุ่มแรงงานวัยรุ่นรับจ้างโรงงาน นอกจากนี้มีออกไปทำการค้าขาย และรับราชการ ร้อยละ 4.18 รายได้เฉลี่ยครอบครัวละ 30,000 บาท

ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม อิทธิพลทางความคิด (ค่านิยม) ประเพณีพิธีกรรม ที่ชุมชนปฏิบัติเป็นประจำ ได้แก่ ประเพณีชักพระ ลอยกระทง งานสงกรานต์ นิยมทำกันในเดือนห้า

ของทุกปี ลูกหลานจะอาบน้ำคนเฒ่าคนแก่ และพิธีกรรมใหญ่ที่วัดห้วยพุด งานเดือนสิบ มี 2 ครั้ง ครั้งแรกทำกันในเดือน 10 ขึ้น 15 ค่ำ เป็นการรับเปรต ครั้งที่ 2 ในเดือน 10 แรม 1 ค่ำ เป็นการส่งเปรต การนับถือศาสนา ประชากรที่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 99.80 มีวัดจำนวน 2 วัด และนับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 0.19

สถานศึกษาในตำบลจะมีโรงเรียน จำนวน 2 โรง ได้แก่ โรงเรียนวัดป่าขวาง และโรงเรียนวัดห้วยพุด การศึกษาของประชาชนส่วนใหญ่ ประมาณ 70% จบการศึกษาภาคบังคับ ป.4 การคมนาคม เส้นทางส่วนมาก การคมนาคมเป็นทางลูกรัง ถนนคอนกรีตบางส่วน เป็นถนนลาดยางเชื่อมโยงระหว่างหมู่บ้าน

ศักยภาพของชุมชน พื้นที่ของตำบลลำแดงมีทั้งหมด 7,821 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นดินเหนียว มีพื้นที่ทำการเกษตร 6,865 ไร่ โดยมีที่อยู่อาศัย 946 ไร่ รวมถึงมีสภาพทางการกายเป็นที่ราบลุ่ม และมีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ โดยมีคลองสะทิงหม้อไหลผ่าน เหมาะแก่การเลี้ยงสัตว์ การเกษตร

เนื่องจากในพื้นที่ตำบลลำแดงประกอบอาชีพทำนาเป็นส่วนใหญ่ จึงไม่มีชื่อเสียง ไม่มีสิ่งดึงดูดใจให้กับผู้คนมาเยี่ยมชมในชุมชน หรือมีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่น ผู้บริหารท้องถิ่นจึงพยายามพัฒนาท้องถิ่นบ้านเกิดเพื่อมุ่งเน้นให้คนรำแดงละลูกหลาน สำนึกรักบ้านเกิด ซึ่งมีวิสัยทัศน์ คือ ยึดหลักการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรทางด้านชีวภาพ กายภาพ ทางด้านวัฒนธรรม พยายามสร้างให้คนรำแดงต้องมีคุณลักษณะ จิตอาสา การเข้ามาของวัฒนธรรมใหม่ คือ วัฒนธรรมบริโภค ทำให้สังคมของตำบลลำแดงล่อแหลมสู่ความเสี่ยงในหลายเรื่อง เช่น ต้องการให้มีรายได้มากขึ้น จะทำให้มีชีวิตที่ดีได้ คนรำแดงลืมนโยบายพอเพียง สัมมุณีปัญญาท้องถิ่น เต็มๆ ที่สามารถสร้างอาชีพ และอยู่ได้อย่างมีความสุข วันนี้จึงต้องหันกลับมาฟื้นฟูวิถีชีวิต สัมมุณีปัญญา ที่มีอยู่เดิม โดยเฉพาะวิถีชีวิต “โหนด นา ไร่ คน” ทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรม โดยสิ่งที่ทำให้คนรำแดงเพิ่มพูนองค์ความรู้ และได้มีโอกาสจากผลประโยชน์ที่ได้รับจากคนภายนอกที่เข้ามา โดยที่โครงการ “โหนด นา ไร่ คน” มุ่งเน้นให้ทุกคนมีจิตสำนึกรักบ้านเกิด ที่เป็นโครงการใหญ่ ครอบคลุมเรื่องราวทั้งหมดของรำแดง ที่ประกาศเป็นวาระชุมชน มีการจัดตั้งศูนย์รวมความรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในตำบลให้ลูกหลานเยาวชนตำบลลำแดงได้สืบทอดให้คงอยู่กับชุมชนสืบไป ประกอบด้วย ศูนย์การเรียนรู้วิถีชีวิต “โหนด นา ไร่ คน” ที่อยู่คู่กับคนตำบลลำแดงมาช้านาน เช่น ฐานการเรียนรู้ศาลาโดนต ฐานการเรียนรู้การอนุรักษ์เรือนพื้นถิ่น

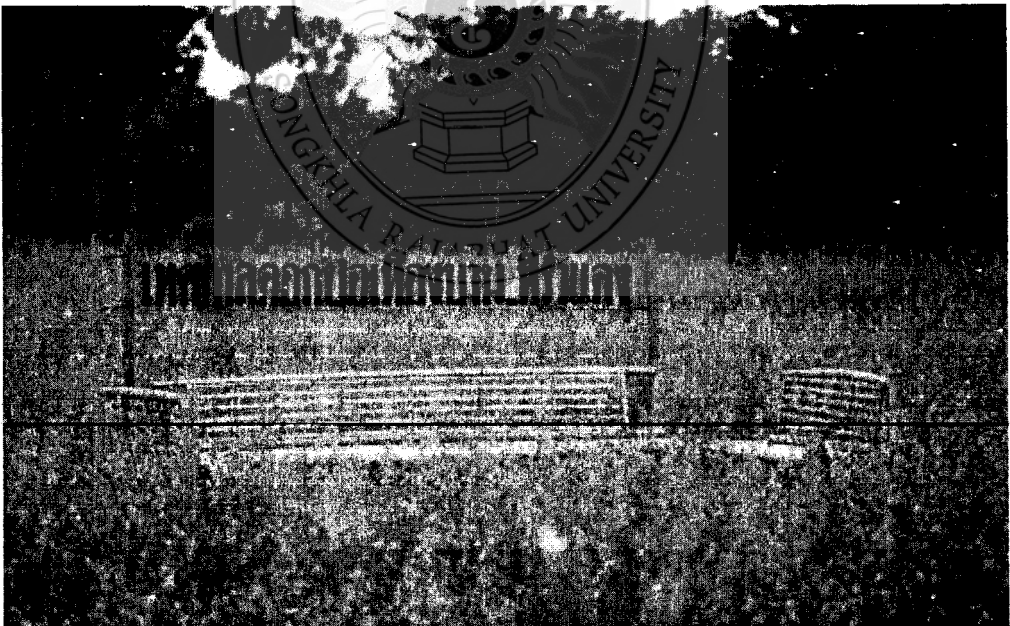
โดยที่ตำบลรำแดงสามารถจัดฐาน การเรียนรู้ 4 ฐาน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ โหนด นา ไร่ คน ประกอบด้วย 1) ฐานการเรียนรู้ ตำบลรำแดง ที่ อบต.รำแดง 2) ฐานการเรียนรู้ วัฒนธรรม โหนด ที่บ้านนายเพียร มะเตือ 3) ฐานการเรียนรู้ บ้านไບताल ที่บ้านคุณอุบล และ 4) ฐานการเรียนรู้ ครัวรำแดง หมู่ 5 ทำให้ตำบลรำแดงมีแหล่งเรียนรู้เพิ่มขึ้น และมีฐานการเรียนรู้ที่ บรรยายโดย วิทยากร ชาวบ้านที่ได้ดำเนินชีวิตประจำวันอยู่จริง ทั้งนี้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลรำแดง มีการ สนับสนุนเพื่อต่อยอดการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ต่อไป ซึ่งการทำงานแบบบูรณาการ การพัฒนา ภายใต้อบรมที่ชัดเจนและนโยบายสาธารณะ 10 แนวทาง ที่ชาวบ้านยอมรับเป็นอีกเครื่องมือหนึ่ง ที่ทำให้รำแดงได้มีการพัฒนาสู่ตำบลแห่งการเรียนรู้ชัดเจนและยั่งยืน นอกจากนั้นมีการดำเนินงาน โครงการเพิ่มประสิทธิภาพและพัฒนาศักยภาพของบุคลากร โดยการให้อบรมความรู้แก่ พนักงาน ลูกจ้าง ผู้บริหาร และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลรำแดงรวมถึงผู้นำชุมชน โดยมีหัวข้อ อบรมฐานทรัพยากรท้องถิ่น โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ มีผู้เข้าร่วม ทั้งสิ้น 37 คน ผู้เข้าร่วมโครงการทุกท่านมีความรู้เกี่ยวกับงานและพร้อมที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืน ยิ่งขึ้น ถือว่าเป็นการพัฒนาศักยภาพของแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่เดิมที่มีอยู่ในตำบลรำแดงวิถีวัฒนธรรม “โหนด นา ไร่ คน” และการนำวิถีชีวิตดังกล่าว มาขับเคลื่อนผ่าน 7 ฐานการเรียนรู้ คือ ฐานที่ 1 บริบทของตำบลรำแดง ฐานที่ 2 ภูมิปัญญาตาลโตหด ฐานที่ 3 บ้านไບताल ฐานที่ 4 ครัวรำแดง ฐาน ที่ 5 วัดป่าขวาง ฐานที่ 6 หัตถกรรมพื้นถิ่น และฐานที่ 7 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลรำแดง ซึ่งฐานที่ 7 เป็นฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบระดับภูมิภาค

จากที่กล่าวมา ตำบลรำแดงได้กำหนดภาพลักษณ์เป็นการท่องเที่ยวชุมชนโดยเป็น การศึกษาแหล่งวิถีชีวิตของชุมชน ตามแนวคิด “โหนด นา ไร่ คน” ซึ่งเป็นการเรียนรู้ทั้ง 7 ฐาน โดย มีรูปแบบการดำเนินชีวิตของชุมชนและวิถีความเป็นอยู่ของผู้คนในพื้นที่ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของคนรำ แแดงที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะบ้านที่สร้างบ้านจากไບताल ซึ่งนำไပतालที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการนำมาสร้างบ้านเรือนเพื่ออยู่อาศัย นอกจากนั้นบ้านไပतालอายุมากกว่า 100 ปี และในปัจจุบันยังใช้อาศัยอยู่ จึงเป็นหนึ่งในฐานการ เรียนรู้ และเมื่อปี 2558 ได้มีการขับเคลื่อนเรื่องบ้านไပतालในด้านการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมดีเด่น จน ได้รับรางวัลของสมเด็จพระเทพฯ เนื่องด้วยทุกส่วนของบ้านไပतालล้วนทำมาจากต้นตาลโตนด ซึ่งเป็น วัสดุที่หาได้จากพื้นที่ที่มีจำนวนมาก โดยเฉพาะฝ้ายบ้านทำจากไပतालทั้งหมด ซึ่งใช้ทางตาลมาบดผสม ปูนขาวเป็นแทนคอนกรีต องค์ประกอบของบ้านยังคงรูปแบบเดิม บ้านไပतालหลังนี้ปัจจุบันมีเจ้าของ

อาศัยอยู่กับครอบครัว ซึ่งเป็นรุ่นที่ 3 ดำเนินชีวิตตามวิถีของชุมชนโดยการดื่มน้ำตาลโตนด อยู่ใน พื้นที่หมู่ 6 ตำบลรำแดง ปัจจุบันมีนักเรียน นักศึกษา หน่วยงานต่างๆ รวมถึงนักท่องเที่ยว เข้ามา เยี่ยมชมฐานการเรียนรู้จุดนี้อย่างไม่ขาดสาย

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีอยู่ปัจจุบัน

ทั้งนี้ในพื้นที่รำแดง ไม่มีภูเขา น้ำตก ทะเล ไม่มีชื่อเสียง จึงได้มีแนวคิดปลูกดอก ปอเทืองในพื้นที่ทุ่งนาก่อนถึงฤดูกาลทำนา เพื่อใช้เป็นพืชหมุนเวียน ให้ธาตุอาหารในดินและประโยชน์ ของปอเทืองหลังไถกลบ ตรงนี้ชาวบ้านจะได้ปุ๋ยจากซากปอเทืองแทนปุ๋ยเคมี หลักจากที่ปลูกดอก ปอเทืองร่วม 300 ไร่ เหลืออร่ามเต็มทุ่งนาท่ามกลางต้นตาลโตนดบริเวณคันนา ทำให้มีเสน่ห์ที่นำ หลงไหลของดอกปอเทือง จึงได้รับความสนใจจากบุคคลทั่วไปหลงไหลเข้ามา ทางองค์การบริหารส่วน ตำบลจึงมีแนวคิด จัดเทศกาลดอกปอเทืองบาน ณ รำแดง เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเยี่ยมชม ทุ่งปอเทือง

ภาพที่ 2 ทุ่งปอเทืองตำบลรำแดง

การวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรค ของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลรำแดงได้ดังนี้

จุดเด่น

1. อาชีพหลัก คือ การเกษตร
2. ยังคงรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมไว้กับชุมชน
3. มีฐานการเรียนรู้ 7 ฐาน ในตำบลรำแดง
4. บ้านโบราณที่อายุมากกว่า 100 ปี
5. ตลาดพรีเมียม จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน

จุดอ่อน

1. ถนนทางเข้าบางหมู่บ้านยังเป็นกรัง
2. ป้ายบอกทางยังไม่ชัดเจน
3. ขาดบทบรรยายที่ได้มาตรฐาน
4. การจัดตั้งกลุ่มชุมชนเพื่อการจัดการ
5. ขาดการจัดทำป้ายสื่อความหมายในแหล่งเรียนรู้

โอกาส

1. กระแสท่องเที่ยวเมืองรองได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ
2. รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสอดคล้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย
3. การพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวได้รับการสนับสนุนจาก

หน่วยงานภาครัฐ

4. ผู้นำท้องถิ่นให้ความสำคัญกับกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว
5. ตัวแทนชุมชนสนใจในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว

อุปสรรค

1. ขาดการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ในหน่วยงานประจำพื้นที่
2. กิจกรรมท่องเที่ยวในบางประเภทอาศัยช่วงฤดูกาล
3. ภาพรวมเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในภาวะชะลอตัว
4. ขาดการส่งเสริมรูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรร่วมกับภาคเอกชน
5. การพัฒนาเส้นทางเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ยังไม่ได้รับการพัฒนาทำให้ใช้เวลาในการ

เดินทางนาน

จะเห็นได้ว่า หลักแนวคิดในการบริหารจัดการ การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดคุณค่า และมีการส่งเสริมฐานการเรียนรู้ต่างๆ ให้ยั่งยืนและคงอยู่ต่อรุ่นลูกรุ่นหลาน แต่ทั้งนี้ในการจัดการการท่องเที่ยวในไร่แดง มีข้อกำหนด 10 ข้อ สิ่งที่ต้องทำเมื่อเข้ามาเยือนในไร่แดง คือ 1) ฟังประวัติชุมชน 2) ศึกษาวัสดุทดแทน (ทางตาลโตนด) 3) ชิมและชมการทำน้ำตาลโตนด 4) ลงดูคลองสทิงหม้อ 5) ฝึกหัดเย็บตับตาล 6) ดูบ้านที่ทำจากใบตาล 7) ชมภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม โหนด นา ไร่ 8) รับประทานอาหารพื้นถิ่นไร่แดง 9) ฟังเพลงบอกวิถีไร่แดง และ 10) ไหว้พระวัดป่าขวางและวัดห้วยพุด จึงกลายเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ไร่แดงเป็นโมเดลให้พื้นที่อื่น ในการจัดการทรัพยากรของท้องถิ่นเพื่อเกิดคุณค่า และใช้ประโยชน์

นอกจากนั้น ตำบลไร่แดงมีการขับเคลื่อนตลาดพรีเมียม หมู่ที่ 7 บ้านป่าขวาง ตำบลไร่แดง เป็นตลาดท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรม ท่ามกลางทุ่งตาลโตนดนับหมื่นต้น ทุ่งนาข้าว ลำคลอง วัด และแหล่งเกษตรผสมผสาน ทั้งนี้ กรมวิชาการเกษตร โดยสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 8 จังหวัดสงขลา ได้ร่วมกับ องค์การบริหารส่วนตำบลไร่แดง กลุ่มเกษตรกรโครงการวิจัยปี 2561 เพื่อตอบสนองนโยบายการตลาดนำการผลิตทางการเกษตรของรัฐบาล และเป็นการพัฒนาแบบชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อเป็นต้นแบบให้กับชุมชนอื่นๆ ได้เรียนรู้ต่อไป

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ถูกพัฒนาขึ้น

จากการลงพื้นที่ การสัมภาษณ์ การสังเกต และการประชุมกลุ่ม สามารถสรุปประเด็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ดังนี้ ชุมชนร่วมกันสืบทอดวิถีชีวิตของบรรพบุรุษดั้งเดิมมาจนปัจจุบัน จากการประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก ซึ่งการทำนาของคนในชุมชนตั้งแต่อดีตนั้นจะใช้วัวไถนา แต่เนื่องจากปัจจุบันมีความก้าวหน้าของเทคโนโลยีจึงมีการนำรถไถนา หรือแท็กเตอร์มาใช้แทนวัว ดังนั้นผู้บริหารท้องถิ่นเห็นถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชีวิตผู้คนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เพื่อไม่ให้จางหายไปกับกาลเวลา จึงขับเคลื่อนแนวคิด “โหนด นา ไร่ คน” ซึ่งหลักการพัฒนา “นา” คือการสร้างพื้นที่นาให้เกิดมูลค่าเพิ่มมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยนำปอเทืองมาปลูกเพื่อปรับหน้าดินเตรียมการสำหรับปลูกข้าว จากการที่ปลูกปอเทืองที่เลื้อยอ้อมเต็มทุ่งนาสามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมในพื้นที่จำนวนมาก ทั้งนี้ผู้นำจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวและฐานการเรียนรู้ให้ครบวงจรจึงเกิดแนวคิดในการทำแปลงนาสาธิตเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาสัมผัสกับวิถีชาวนาโดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการไถนาจนจบกระบวนการเกี่ยวข้าว ซึ่งทั้งหมดนี้จะต้องจัดเป็น

โปรแกรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้เข้ามาสัมผัสวิถีชีวิตทำนาแบบดั้งเดิมของตำบลรำแดง แบบ 1 วัน และ 2 วัน 1 คืน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

โปรแกรมที่ 1 1 วัน

7.00 น.	มุ่งหน้าสู่ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
8.00 - 9.00 น.	เข้าสู่ อบต. รำแดง รับฟังบริบทของตำบลรำแดง
9.00 - 10.00 น.	เดินทางเข้าสู่ หมู่บ้านท่องเที่ยวการเกษตร พร้อมรับฟังเรื่องเล่าวิถีชีวิตการทำนาแบบดั้งเดิม
10.00 - 12.00 น.	เรียนรู้อุปกรณ์เครื่องใช้ในการทำนาแบบดั้งเดิม ชมการสาธิตวิธีการทำนา พร้อมลงมือทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
12.00 - 13.00 น.	พักรับประทานอาหารเมนูพื้นบ้านชาวรำแดง
13.00 - 15.00 น.	ชมการสาธิตวิธีการทำนา พร้อมลงมือทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
15.00 - 16.00	เยี่ยมชมชุมชนบ้านพั๊ดข้าว และเยี่ยมชมเย็บตัดบัล
	พร้อมทำกิจกรรมกับชุมชน
16.00 - 17.00 น.	เดินตลาด เลือกซื้อสินค้าทางการเกษตรของตำบลรำแดง
17.00 น.	ออกเดินทางกลับ โดยสวัสดิภาพ

โปรแกรมที่ 2 2 วัน 1 คืน

วันที่ 1

07.00 น.	มุ่งหน้าสู่ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
08.00 - 09.00 น.	เข้าสู่ อบต. รำแดง รับฟังบริบทของตำบลรำแดง
09.00 - 10.00 น.	เดินทางเข้าสู่ หมู่บ้านท่องเที่ยวการเกษตร พร้อมรับฟังเรื่องเล่าวิถีชีวิตการทำนาแบบดั้งเดิม
10.00 - 12.00 น.	เรียนรู้อุปกรณ์เครื่องใช้ในการทำนาแบบดั้งเดิม ชมการสาธิตวิธีการทำนา พร้อมลงมือทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
12.00 - 13.00 น.	พักรับประทานอาหารเมนูพื้นบ้านชาวรำแดง

- 13.00 – 15.00 น. ชมการสาธิตวิธีการทำนา พร้อมลงมือทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชนการ
ท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- 15.00 – 16.00 เยี่ยมชมชุมชนบ้านพั๊ดข้าว และเยี่ยมชมการเย็บตับตาล
พร้อมทำกิจกรรมกับชุมชน
- 16.00 – 17.00 น. เดินตลาด เลือกซื้อสินค้าทางการเกษตรของตำบลรำแดง
- 17.00 น. เข้าที่พักโฮมสเตย์ของชุมชน พร้อมพักผ่อนตามอัธยาศัย

วันที่ 2

- 06.00 – 08.00 น. ร่วมทำกิจกรรมช่วงเช้ากับเจ้าของโฮมสเตย์
- 08.00 – 08.30 น. รวมตัวที่ศาลาประชารัฐของหมู่บ้าน
- 08.30 – 09.00 น. ไหว้พระวัดป่าขวางและวัดห้วยพุด
- 09.00 – 10.00 น. เยี่ยมชมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลรำแดง ซึ่งเป็นฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจ
พอเพียงต้นแบบระดับภูมิภาค
- 10.00 – 10.30 น. เยี่ยมชม ภูมิปัญญาตาลโตนด หัตถกรรมพื้นถิ่น
- 10.30 – 11.30 น. ชิมและชมการทำน้ำตาลโตนด
- 11.30 – 12.00 น. ชมฐานการเรียนรู้ครัวรำแดง
- 12.00 – 13.00 น. พักรับประทานอาหารพื้นถิ่นตำบลรำแดง
- 13.00 – 14.00 น. ชมฐานการเรียนรู้ วัฒนธรรมโหนด ที่บ้านนายเพียร มะเดื่อ
- 14.00 – 15.00 น. ชมบ้านทำจากใบตาล พร้อมความเป็นมาและความสำคัญของบ้าน
- 15.00 – 16.00 น. ชมทุ่งปอเทือง พร้อมเก็บภาพ
- 16.00 – 17.00 น. ชมตลาดพรีเมียมรำแดง พักผ่อนตามอัธยาศัย
- 17.00 น. เดินทางกลับ โดยสวัสดิภาพ

จากการเก็บแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวในตำบลรำแดง ซึ่งได้สอบถามเรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่พัฒนาขึ้น ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 แสดงความถี่และร้อยละเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	128	39.8
หญิง	194	60.2
รวม	322	100.0

จากตารางที่ 1 เพศ พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 60.2 ส่วนเพศชาย จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 39.8

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของข้อมูลอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 21 ปี	29	9.0
21-30 ปี	102	31.7
31-40 ปี	76	23.6
41-50 ปี	88	27.3
51-60 ปี	24	7.5
มากกว่า 60 ปี	3	0.9
รวม	322	100.0

จากตารางที่ 2 อายุ พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 31.7 รองลงมา อายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 27.3 อายุระหว่าง 31-40 จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 23.6 อายุต่ำกว่า 21 ปี จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 9.0 อายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5 และอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.9

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของข้อมูลศาสนา

ศาสนา	จำนวน	ร้อยละ
พุทธ	178	55.3
อิสลาม	139	43.2
คริสต์	5	1.6
รวม	322	100.0

จากตารางที่ 3 ศาสนา พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลลำแดง ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 55.3 รองลงมานับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 43.2 และนับถือศาสนาคริสต์ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.6

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของข้อมูลสถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
โสด	107	33.2
สมรส	204	63.4
หย่าร้าง	11	3.4
รวม	322	100.0

จากตารางที่ 4 สถานภาพ พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลลำแดง ส่วนใหญ่สถานภาพสมรส จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 63.4 รองลงมาสถานภาพโสด จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 33.2 และสถานภาพหย่าร้าง จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 3.4

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของข้อมูลระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา	13	4.0
ประถมศึกษา	63	19.6
มัธยมศึกษา	71	22.0

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของข้อมูลระดับการศึกษา (ต่อ)

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ปวส. / อนุปริญญา	68	21.1
ปริญญาตรี	101	31.4
ปริญญาโท	4	1.2
ปริญญาเอก	2	0.6
รวม	322	100.0

จากตารางที่ 5 ระดับการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 31.4 รองลงมาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 22.0 ระดับปวส. / อนุปริญญา จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 21.1 ระดับประถมศึกษา จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 19.6 ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 4.0 ระดับปริญญาโท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.2 และระดับปริญญาเอก จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.6

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของข้อมูลอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
รับราชการ	55	17.1
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	33	10.2
พนักงานบริษัทเอกชน	62	19.3
เกษตรกร	55	17.1
รับจ้างทั่วไป	42	13.0
เจ้าของกิจการ	10	3.1
นักเรียน / นักศึกษา	51	15.8
ว่างงาน / เกษียณ	14	4.3
รวม	322	100.0

จากตารางที่ 6 อาชีพ พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 19.3 รองลงมา อาชีพรับราชการ และอาชีพเกษตรกร มีจำนวนเท่ากัน คือ จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 17.1 นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 15.8 อาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 13.0 ว่างาน / เกษีณ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 4.3 และเจ้าของกิจการ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.1

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของข้อมูลรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5,000 บาท	61	18.9
5,001 - 10,000 บาท	101	31.4
10,001 -15,000 บาท	53	16.5
15,001 - 20,000 บาท	70	21.7
20,001 - 25,000 บาท	19	5.9
25,001 - 30,000 บาท	13	4.0
30,001 บาทขึ้นไป	5	1.6
รวม	322	100.0

จากตารางที่ 7 รายได้ต่อเดือน พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 31.4 รองลงมา มีรายได้ต่อเดือน 15,001-20,000 บาท จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 21.7 มีรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 18.9 มีรายได้ต่อเดือน 10,001-15,000 บาท จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 16.5 มีรายได้ต่อเดือน 20,001-25,000 บาท จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 5.9 มีรายได้ต่อเดือน 25,001-30,000 บาท จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 4.0 และมีรายได้ต่อเดือน 30,001 บาท จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.6

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละที่อยู่อาศัย

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
สงขลา	243	75.5
ต่างจังหวัด	79	24.5
รวม	322	100.0

จากตารางที่ 8 ที่อยู่อาศัย พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่มีที่อยู่อาศัยจังหวัดสงขลา จำนวน 243 คน คิดเป็นร้อยละ 75.5 รองลงมา มีที่อยู่อาศัยต่างจังหวัด จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 24.5

ตอนที่ 2 พฤติกรรมนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 9 ความถี่ในการเดินทาง

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
ครั้งแรก	168	52.2
2 ครั้ง	107	33.3
มากกว่า 2 ครั้ง	47	14.6
รวม	322	100.0

จากตารางที่ 9 ความถี่ในการเดินทาง พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่เดินทางมาครั้งแรก จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 52.2 รองลงมา เดินทางมา 2 ครั้ง จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 33.3 และ เดินทางมามากกว่า 2 ครั้ง จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 14.6

ตารางที่ 10 ช่วงเวลาการเดินทางท่องเที่ยว

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
จันทร์ – ศุกร์	31	9.6
เสาร์ – อาทิตย์	224	69.6
วันหยุดนักขัตฤกษ์	15	4.7
ตามความสะดวก	52	16.1
รวม	322	100.0

จากตารางที่ 10 ช่วงเวลาการเดินทางท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่ เดินทางมาท่องเที่ยวในวันเสาร์ – อาทิตย์ จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 69.6 รองลงมา เดินทางตามความสะดวก จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 16.1 เดินทางท่องเที่ยววันจันทร์ – ศุกร์ จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 9.6 และ เดินทางท่องเที่ยวในวันหยุดนักขัตฤกษ์ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.7

ตารางที่ 11 วัตถุประสงค์ของการเดินทาง

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
พักผ่อนหย่อนใจ	132	41.0
เรียนรู้ ร่วมกิจกรรม	75	23.3
ศึกษาดูงาน	115	35.7
รวม	322	100.0

จากตารางที่ 11 วัตถุประสงค์ของการเดินทาง พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่ เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 41.0 รองลงมา เดินทางมาเพื่อศึกษาดูงาน จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 35.7 และเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ร่วมกิจกรรม จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 23.3

ตารางที่ 12 รูปแบบการเดินทาง

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
เดินทางมาคนเดียว	7	2.2
เดินทางมาเป็นกลุ่ม (เพื่อน ครอบครัว)	280	87.0
เดินทางมากับบริษัทนำเที่ยว	35	10.9
รวม	322	100.0

จากตารางที่ 12 รูปแบบของการเดินทาง พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยว ตำบลลำแดง ส่วนใหญ่ เดินทางมาเป็นกลุ่ม (เพื่อน ครอบครัว) จำนวน 280 คน คิดเป็นร้อยละ 87.0 รองลงมาเดินทางมากับบริษัทนำเที่ยว จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 10.9 และเดินทางมาคนเดียว จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.2

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 13 แสดงภาพรวมความพึงพอใจในแต่ละด้านของนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ภาพรวมความพึงพอใจ	$\bar{x}$	S.D	ระดับ ความสำคัญ
ด้านสิ่งดึงดูดใจแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	2.15	0.131	น้อย
ด้านกิจกรรม/การบริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	2.94	0.905	ปานกลาง
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	2.99	0.956	ปานกลาง
ภาพรวม	2.69	0.581	ปานกลาง

จากตารางที่ 13 ภาพรวมของความพึงพอใจในแต่ละด้านของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลลำแดง พบว่า ภาพรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.69$, S.D=0.581) ซึ่งระดับความสำคัญในแต่ละด้าน ประกอบด้วย อันดับแรก สิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.99$, S.D=0.956) อันดับสอง ด้านกิจกรรม/การบริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.94$, S.D=0.905) และ อันดับสุดท้าย ด้านสิ่งดึงดูดใจแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}=2.15$, S.D=0.131)

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจในด้านสิ่งดึงดูดใจแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ด้านสิ่งดึงดูดใจแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	$\bar{x}$	S.D	ระดับ ความสำคัญ
แหล่งท่องเที่ยวมีระบบนิเวศที่สมบูรณ์	2.94	1.267	ปานกลาง
แหล่งท่องเที่ยวมีความน่าสนใจด้านพืชพันธุ์และสัตว์ที่พบเจอในแหล่ง	3.01	1.063	ปานกลาง
แหล่งท่องเที่ยวมีทัศนียภาพโดยรอบที่สวยงาม	3.21	1.052	ปานกลาง
แหล่งท่องเที่ยวมีวิถีเกษตรที่น่าสนใจ	2.75	1.151	ปานกลาง
มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจภายในแหล่งท่องเที่ยว	2.83	1.160	ปานกลาง
วิธีการสาธิตมีความน่าสนใจ	2.88	1.206	ปานกลาง
ภาพรวม	2.94	0.905	ปานกลาง

จากตารางที่ 14 ภาพรวมระดับความพึงพอใจในด้านสิ่งดึงดูดใจแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลลำแดง พบว่า ภาพรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.94$, S.D=0.905) ซึ่งระดับความสำคัญในแต่ละด้าน ประกอบด้วย อันดับแรก แหล่งท่องเที่ยวมีทัศนียภาพโดยรอบที่สวยงาม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.21$, S.D=1.052) อันดับสอง แหล่งท่องเที่ยวมีความน่าสนใจด้านพืชพันธุ์และสัตว์ที่พบเจอในแหล่ง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.01$, S.D=1.063) และ อันดับสาม แหล่งท่องเที่ยวมีระบบนิเวศที่สมบูรณ์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.94$, S.D=1.267) ตามลำดับ

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจในด้านกิจกรรม/การบริการ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ด้านกิจกรรม/การบริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	$\bar{x}$	S.D	ระดับ ความสำคัญ
มีความรู้และทักษะของผู้ให้บริการข้อมูล	2.82	1.305	ปานกลาง
เทคนิคการให้บริการเพื่อสร้างความประทับใจ	2.84	1.272	ปานกลาง
มีสื่อหลากหลายประเภทสำหรับการให้ข้อมูล เช่น วิทยุทัศน์ บรรยาย ไปสเตอร์	2.77	1.196	ปานกลาง
การแบ่งพื้นที่ทำกิจกรรมสาธิตทางการเกษตร	3.43	1.226	มาก
กิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลายและน่าสนใจ	2.84	1.238	ปานกลาง
มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ใน ท้องถิ่น	3.09	1.181	ปานกลาง
มีกิจกรรมสาธิตการไถนา	3.03	1.096	ปานกลาง
มีกิจกรรมสาธิตการปลูกนา	3.23	1.118	ปานกลาง
มีกิจกรรมสาธิตการเกี่ยวข้าวตามวิถีชีวิตของชุมชนแบบดั้งเดิม	3.25	1.076	ปานกลาง
ภาพรวม	2.99	0.600	ปานกลาง

จากตารางที่ 15 ภาพรวมระดับความพึงพอใจในด้านกิจกรรม/การบริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลรำแดง พบว่า ภาพรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.99$, S.D=0.600) ซึ่งระดับความสำคัญในแต่ละด้าน ประกอบด้วย อันดับแรก การแบ่งพื้นที่ทำกิจกรรมสาธิตทางการเกษตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.43$, S.D=1.226) อันดับสอง มีกิจกรรมสาธิตการเกี่ยวข้าวตามวิถีชีวิตของชุมชนแบบดั้งเดิม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.25$, S.D=1.076) และ อันดับสาม มีกิจกรรมสาธิตการปลูกนา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.23$, S.D=1.118) ตามลำดับ

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความพึงพอใจในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	$\bar{x}$	S.D	ระดับ ความสำคัญ
ที่พัก (บ้าน เต็นท์ / สถานที่ ต้อนรับ)	1.27	0.580	น้อยที่สุด
ห้องน้ำ (ห้องน้ำสาธารณะ / ห้องน้ำชาวบ้าน)	2.33	0.831	น้อย
จุดบริการอาหารในชุมชน	1.92	0.278	น้อย
จุดแวะซื้อสินค้าทางการเกษตร	2.93	0.513	ปานกลาง
สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ	1.00	0.000	น้อยที่สุด
ระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา สัญญาณโทรศัพท์	4.39	0.685	มากที่สุด
ป้ายบอกทาง และป้ายสื่อความหมายตามบริเวณที่สำคัญ	2.27	0.446	ปานกลาง
จุดบริการการเดินทาง (ทางบกและทางน้ำ)	2.19	0.392	น้อย
มีถนนหนทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่สะดวก	1.00	0.000	น้อยที่สุด
ภาพรวม	2.15	0.131	น้อย

จากตารางที่ 16 ภาพรวมระดับความพึงพอใจในด้านด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลรำแดง พบว่า ภาพรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}=2.15$, S.D=0.131) ซึ่งระดับความสำคัญในแต่ละด้าน ประกอบด้วย อันดับแรก ระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา สัญญาณโทรศัพท์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.39$, S.D=0.685) อันดับสอง จุดแวะซื้อสินค้าทางการเกษตร อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.93$, S.D=0.513) และ อันดับสาม ป้ายบอกทาง และป้ายสื่อความหมายตามบริเวณที่สำคัญ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.27$, S.D=0.446) ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนมีส่วนร่วมในพื้นที่ ตำบลรำแพง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยสนใจศึกษาพื้นที่ตำบลรำแดง ซึ่งมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยว คือ วิถีชีวิตการเกษตรเป็นต้นทุน เพื่อจะนำไปสู่รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งอาศัยการจัดเวทีสนทนากลุ่มย่อยของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องในชุมชนตำบลรำแดง รวมถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชมในพื้นที่ตำบลรำแดง โดยได้สรุปเป็นประเด็นต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย 1) ศึกษาบริบทของการท่องเที่ยวตำบลรำแดง 2) ศึกษาและพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลรำแดง และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรพื้นที่ตำบลรำแดง เพื่อนำมาสู่แนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ศึกษาแบบเจาะจงพื้นที่ คือ ตำบลรำแดง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีฐานการเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน โดยมีแนวคิดให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ โหนด นา ไร่ คน ทั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสำรวจพื้นที่ตำบลรำแดง การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล การจัดเวทีสนทนากลุ่มย่อยซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในมุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่รับผิดชอบในพื้นที่ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง จากการกลุ่มผู้ให้ข้อมูลของงานวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 3 ภาคส่วน จำนวน 14 คน กลุ่มทดลองจากชุมชน จำนวน 56 คน และกลุ่มทดลองควบคุม (นักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา) จำนวน 50 คน รวมถึง กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในตำบลรำแดง จำนวน 322 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ คือ ค่าร้อยละ (Percentage) การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) การวัดการกระจาย คือ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation-S.D) จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องจำแนกประเด็นที่ศึกษา และเรียบเรียงข้อมูลเพื่อความเข้าใจ ซึ่งผลการศึกษารูปลักษณ์ได้ดังนี้

บริบทของพื้นที่

การศึกษาในหัวข้อนี้ เป็นการศึกษาบริบทของพื้นที่ตำบลรำแดงที่มีอยู่ในปัจจุบัน จากการสำรวจ สังเกต ในพื้นที่ รวมถึงศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง และการจัดเวทีสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) สามารถสรุปบริบทของพื้นที่ตำบลรำแดง ได้ดังนี้ ปัจจุบันในพื้นที่รำแดงมีฐานการเรียนรู้จำนวน 7 ฐาน ประกอบด้วย ฐานที่ 1 บริบทของตำบลรำแดง ฐานที่ 2 ภูมิปัญญาตาลโตหด ฐานที่ 3 บ้านใบตาล ฐานที่ 4 ครั้วรำแดง ฐานที่ 5 วัดป่าขวาง ฐานที่ 6 หัตถกรรมพื้นถิ่น และฐานที่ 7 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลรำแดง โดยศักยภาพของตำบลรำแดง ที่มีวิถีวัฒนธรรมถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ได้ยึดหลักใช้ทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดมูลค่าจึงเป็นที่มาของแนวคิด “โหนด นา ไร่ คน” โดยบริบทของตำบลรำแดงอยู่บนคาบสมุทรสทิงพระ ล้อมรอบด้วยทะเลทั้งสองฝั่ง คือ ทางทิศตะวันออกเป็นทะเลอ่าวไทย ส่วนทิศตะวันตกเป็นทะเลสาบสงขลา แต่เดิมชุมชนรำแดง ชื่อชุมชนรังมดแดง เป็นท่าเทียบเรือทางเหนือสุดของคลองสะทิงหม้อ และเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญที่สุด ซึ่งคลองสะทิงหม้อนั้นสามารถที่จะเดินออกสู่ทะเลสาบสงขลาไปยังอำเภอเมืองสงขลา รวมถึงสถานที่อื่นๆ ที่เชื่อมโยงกับทะเลสาบสงขลา เช่น ไปยังอำเภอหาดใหญ่ ทะเลน้อย อำเภอพัทลุง สุ่เมืองพัทลุงได้ นอกจากนั้นยังเป็นชุมชนค้าขาย ชุมชนโดยรอบเข้ามาทำการค้าขายในแถบนี้ และเป็นสถานที่ขนถ่ายสินค้าที่สำคัญเป็นอย่างมากในยุคสมัยนั้น ต่อมาการเรียกชื่อชุมชนรังมดแดง เปลี่ยนมาเป็นชุมชนรำแดงจนถึงปัจจุบัน ในตำบลรำแดงมีผู้คนอาศัยอยู่มากกว่า 620 ครัวเรือน มีเนื้อที่โดยรวมทั้งหมด 6,800 ไร่ ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาเป็นหลัก เลี้ยงสัตว์ รับจ้างทั่วไปเป็นต้น ตำบลรำแดงถือได้ว่าเป็นศูนย์กลาง โดยมีตำบลต่างๆ ล้อมรอบ อาทิ ตำบลบางเขียด ตำบลท้านบ ตำบลป่าขาด ตำบลวัดขนุน ตำบลชิงโค ตำบลชะแล้ และตำบลปากกรอ ซึ่งตำบลเหล่านี้มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลรำแดง และอยู่ในเขตรับผิดชอบของอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ในส่วนของตำบลรำแดงมีเขตรับผิดชอบ 7 หมู่บ้าน ประกอบด้วย บ้านหนองโด บ้านขมวน บ้านรำแดง บ้านหนองโอย บ้านนอก บ้านรำแดง และบ้านป่าขวาง พื้นที่ตำบลรำแดงมีลักษณะเป็นลุ่มน้ำ ท้องกระหะ มีน้ำท่วมในฤดูฝน คือ เดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม ของทุกปี ลักษณะอากาศจะร้อนชื้น สลับกันไปตามฤดูกาล เนื่องจากมีลมทะเลพัดผ่านทั้งด้านทะเลอ่าวไทย และทะเลสาบสงขลา จึงทำให้อุณหภูมิไม่สูงมากนัก ทั้งนี้ช่วงฤดูฝนจะมี 2 ช่วง คือ ตั้งแต่พฤษภาคม - มกราคม ซึ่งได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และช่วงเดือนพฤษภาคม - กันยายน ได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนั้นช่วงเดือน ตุลาคม - มกราคม ของทุกปีจะมีฝนตกชุกและปริมาณ

ค่อนข้างมาก ส่วนฤดูร้อนจะอยู่ใจกลางเดือน กุมภาพันธ์ – เมษายน ของทุกปี เนื่องจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนืออ่อนกำลังลง และถอยออกไปจากภาคใต้ โดยมีลมระหว่างทิศใต้ และลมทิศตะวันออกเฉียงใต้พัดเข้ามาแทนที่ ซึ่งลมนี้เป็นลมร้อน และชั้นอุณหภูมิจะไม่สูงมากนัก เนื่องจากอยู่ใกล้ทะเลทั้งสองด้าน และลมพัดประจำอยู่ตลอดเวลา 3 เดือน

สำหรับการเดินทางเข้าสู่ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร โดยใช้ถนนทางหลวงหมายเลข 408 เส้นทางสงขลา – ระโนด โดยจะมีรถสองแถวบริการผ่านอำเภอสิงหนคร จากที่ว่าการอำเภอสิงหนครเข้าไปยังตำบลรำแดง ระยะทาง 15 กิโลเมตร ซึ่งยังไม่มีรถประจำทางที่จะเข้าไปยังตำบลรำแดง ทั้งนี้ในตำบลรำแดงมีศักยภาพของชุมชน พื้นที่ของตำบลรำแดงมีทั้งหมด 7,821 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นดินเหนียว มีพื้นที่ทำการเกษตร 6,865 ไร่ โดยมีที่อยู่อาศัย 946 ไร่ รวมถึงมีสภาพทางการกายเป็นที่ราบลุ่ม และมีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ โดยมีคลองสะทิงหม้อไหลผ่าน เหมาะแก่การเลี้ยงสัตว์ การเกษตร ดังนั้นจึงเป็นที่มาให้มีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อเป็นการอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิม

แนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ต. รำแดง ควรเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ภายใต้รูปแบบฐานการเรียนรู้จำนวน 7 ฐาน ประกอบด้วย ฐานที่ 1 บริบทของตำบลรำแดง ฐานที่ 2 ภูมิปัญญาตาลโตหด ฐานที่ 3 บ้านใบตาล ฐานที่ 4 ครั้วรำแดง ฐานที่ 5 วัดป่าขวาง ฐานที่ 6 หัตถกรรมพื้นถิ่น และฐานที่ 7 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลรำแดง โดยศักยภาพของตำบลรำแดง ที่มีวิถีวัฒนธรรมถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ได้ยึดหลักใช้ทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดมูลค่าจึงเป็นที่มาของแนวคิด “โหนด นา ไม้ คน” โดยจะต้องมีพัฒนาการในส่วนของการบูรณาการการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น โดยให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสในการลงมือมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของฐานเรียนรู้และเรียนรู้กระบวนการทำนาภายใต้พื้นที่ๆจะต้องจัดเตรียมเพิ่มเติมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีกิจกรรมและเกิดความเพลิดเพลินในการร่วมกิจกรรม นอกจากนี้กิจกรรมในการฟังการบรรยายสรุปเกี่ยวกับกิจกรรมการทำนาและการพัฒนาการเตรียมความพร้อมของดินก่อนการเพาะปลูก เช่นการปลูกต้นปอเทืองเป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาให้เป็นพื้นที่ฐานเรียนรู้เพื่อเพิ่มเติมความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนเพิ่มมากยิ่งขึ้น เมื่อชุมชนมีความเข้มแข็งในการปรับตัวเพื่อการนำชมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ควรมีการจัดทำการศึกษาใช้เครื่องมือการเกษตรโดยภูมิปัญญา

ท้องถิ่นเพื่อการทำงาน ซึ่งจะต้องจัดเตรียมพื้นที่ให้มีความพร้อมสำหรับการรองรับนักท่องเที่ยว และเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมดังกล่าวเพิ่มมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรมีการพัฒนาตารางเวลากิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเช่นการเกี่ยวข้าวการสีข้าวและการแปรรูปสร้างผลิตภัณฑ์จากข้าว แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ

จากผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ ต. รำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา พบว่า พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่เป็นพหุเชิง นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวิทย์ สุวรรณภักดี (2547) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานนกน้ำทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง พบว่า นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานนกน้ำทะเลน้อยส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย มีอายุระหว่าง 26-45 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี มีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ ผลการศึกษาดังกล่าวอธิบายได้ว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีช่วงอายุในระดับช่วงอายุ ตั้งแต่ 21 – 45 ปีเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวทางด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งสองรูปแบบจะต้องมีการสร้างกระบวนการให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติและได้มีการทดลอง หรือ ได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในระหว่างเดินทางมาร่วมกิจกรรมทางการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่สถานภาพสมรส นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่ระดับการศึกษาปริญญาตรี นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่มีที่อยู่อาศัยจังหวัดสงขลา นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่เดินทางมาครั้งแรก นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวในวันเสาร์ – อาทิตย์ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวตำบลรำแดง ส่วนใหญ่เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ส่วนใหญ่ เดินทางมาเป็นกลุ่ม (เพื่อน ครอบครัว) นอกจากนี้ พบว่า ความถึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อ ภาพรวมความพึงพอใจกิจกรรมทางการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งระดับความสำคัญในแต่ละด้าน ประกอบด้วย อันดับแรก สิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับปานกลาง อันดับสอง ด้านกิจกรรม/การบริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อยู่ในระดับปานกลาง และ อันดับสุดท้าย ด้านสิ่งดึงดูดใจแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร อยู่ในระดับน้อย ภาพรวมระดับความพึงพอใจใน

ด้านสิ่งดึงดูดใจแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลรำแดง พบว่า ภาพรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งระดับความสำคัญในแต่ละด้าน ประกอบด้วย อันดับแรก แหล่งท่องเที่ยวมีทัศนียภาพโดยรอบที่สวยงาม อยู่ในระดับปานกลาง อันดับสอง แหล่งท่องเที่ยวมีความน่าสนใจด้านพืชพันธุ์และสัตว์ที่พบเจอในแหล่ง อยู่ในระดับปานกลาง และ อันดับสาม แหล่งท่องเที่ยวมีระบบนิเวศที่สมบูรณ์ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ผลการวิจัย สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ ประพัทธ์ชัย ไชยนอก (2553) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาบ้านด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย พบว่า 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจัดทำหนังสือขอความร่วมมือจากหน่วยงานในท้องถิ่นที่อยู่ในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวเพื่อให้จัดหาอาสาสมัครหมู่บ้านด้านการท่องเที่ยวเพื่อช่วยเหลือให้คำแนะนำ และให้ความแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว หน่วยงานของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวร่วมกับประชาชนในพื้นที่ท่องเที่ยวร่วมกันสนับสนุนวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน พร้อมทั้งปรับปรุงให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่เพื่อเป็นการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ให้องค์การบริหารส่วนตำบลหมู่บ้าน จัดตั้งศูนย์บริการคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือนักท่องเที่ยวในเบื้องต้นเพื่อให้คำแนะนำในด้านต่างๆแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ให้องค์การบริหารส่วนตำบลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านกาท่องเที่ยวในหมู่บ้านจัดสถานที่ไว้คอยบริการต้อนรับนักท่องเที่ยวให้เพียงพอ เช่น ศาลาพักผ่อน ที่จอดรถ ห้องสุขาที่เพียงพอ เพื่อเป็นจุดพักผ่อนและอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวในระหว่างการท่องเที่ยวชมกิจกรรมงานประเพณี 3) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวให้องค์การบริหารส่วนตำบลในท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในช่วยกันในการปรับปรุงเส้นทางเดินทางให้มีความสะดวกและความปลอดภัยมากขึ้น อีกทั้งมีการจัดทำป้ายบอกระยะทางที่มองเห็นได้ชัดเจน และเข้าใจง่าย ให้องค์การบริหารส่วนตำบลในท้องถิ่นและประชาชนในชุมชนเป็นแกนนำสำคัญในการจัดอำนวยความสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยว

ภาพรวมระดับความพึงพอใจในด้านกิจกรรม/การบริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลรำแดง พบว่า ภาพรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งระดับความสำคัญในแต่ละด้าน ประกอบด้วย อันดับแรก การแบ่งพื้นที่ทำกิจกรรมสาธิตทางการเกษตร อยู่ในระดับมาก อันดับสอง มีกิจกรรมสาธิตการเกี่ยวข้าวตามวิถีชีวิตของชุมชนแบบดั้งเดิม อยู่ในระดับปานกลางและ อันดับสาม มีกิจกรรมสาธิตการปลูกนา อยู่ในระดับ

ปานกลาง ตามลำดับ ภาพรวมระดับความพึงพอใจในด้านด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางท่องเที่ยวเชิง
 เกษตรของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลรำแดง พบว่า ภาพรวมความพึง
 พอใจอยู่ในระดับน้อย ซึ่งระดับความสำคัญในแต่ละด้าน ประกอบด้วย อันดับแรก ระบบ
 สาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา สัญญาณโทรศัพท์ อยู่ในระดับมากที่สุดอันดับสอง จุดแวะซื้อ
 สินค้าทางการเกษตร อยู่ในระดับปานกลางและ อันดับสาม ป้ายบอกทาง และป้ายสื่อความหมายตาม
 บริเวณที่สำคัญ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิยะรัตน์ แก้วอุทัย
 (2554) ได้ศึกษาทัศนคติและความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีต่อส่วนประสมทาง
 การตลาดในกิจกรรมนันทนาการของอุทยานนกน้ำทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง พบว่า ด้านทัศนคติของ
 นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดในกิจกรรมนันทนาการในภาพรวมเมื่อ
 เปรียบเทียบกับกับปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันใน 6 ด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทาง
 การจัดจำหน่าย ด้านบุคลากร ด้านความพร้อมทางกายภาพ ด้านกระบวนการ ด้านความต้องการของ
 นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดในกิจกรรมนันทนาการ พบว่า ในภาพรวม
 เมื่อเปรียบเทียบกับกับปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันใน 5 ด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้าน
 ช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านบุคลากร การผลการศึกษาดังกล่าวพบว่า ผลิตภัณฑ์เปรียบเสมือน
 กิจกรรมการท่องเที่ยว มีความสำคัญ จะต้องมีความโดดเด่นมีกิจกรรมมี กระบวนการนำเสนอ ให้
 นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบและเป็นมาตรฐานภายใต้แนวทางสากล

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดทำแผนพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง
 เกษตรให้มีความต่อเนื่องในแต่ละปี
2. การพัฒนาการบรรยายเพื่อการนำชมที่เป็นมาตรฐานและฝึกอบรมให้ชุมชนสามารถ
 บรรยายให้นักท่องเที่ยวฟังเรื่องราวต่างๆที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยว
3. ควรมีการพัฒนาป้ายสื่อความหมายที่มีความหลายหลายทางด้านภาษาเพิ่มมากขึ้น
4. ป้ายบอกทางและแผนกิจกรรมรวมควรมีการติดตั้งให้เห็นในภาพรวม
5. ควรมีการจัดตั้งกลุ่มชุมชนเพื่อการนำเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เป็นระบบ
6. ควรพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้ได้รับรางวัลมาตรฐานกนิรจากกรมการ
 ท่องเที่ยว

7. ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น
8. ควรพัฒนาสินค้าผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย
9. ควรพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยวให้มีเพิ่มมากยิ่งขึ้น
10. ควรมีการพัฒนาบุคลากรหรืออาสาสมัครเพื่อนำเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมให้เพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการกระจายรายได้ทางเศรษฐกิจของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ตำบลรำแดง
2. ควรศึกษาผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อสภาพสังคมของ ต. รำแดง อำเภอสิงหนคร
3. ควรมีการศึกษาเรื่องแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาดั้งเดิมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่
4. ควรศึกษากิจกรรมชานาที่เหมาะสมสำหรับการจัดกิจกรรมสร้างความเข้มแข็งในการทำงานเป็นทีม
5. ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมการตลาดเพื่อการสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ตำบลรำแดง อ. สิงหนคร จ. สงขลา

บรรณานุกรม

- กรมการท่องเที่ยว. (2557). **สรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยว มกราคม – ธันวาคม 2557.** (Online). <http://www.tourism.go.th/index.php>, 20 เมษายน 2557.
- กมลพร อัครมงคลสว่าง. (2552). **แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาสก จังหวัดสุราษฎร์ธานี.** วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เก็ดถวา บุญปรากร. (2542). **บทบาทของรัฐและเอกชนในการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสารตศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2545). **หลักสถิติ.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกื้อ วงศ์บุญสิน. (2538). **ประชากรกับการพัฒนา.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โกวิท พวงงาม. (2545). **การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน.** กรุงเทพมหานคร: ประชาธิปไตยของประชาชนในชนบท.
- เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย. (2556). **สถิตินักท่องเที่ยวเดือนตุลาคม พ.ศ. 2555 ถึง เดือนกันยายน พ.ศ. 2556.** (อัดสำเนา). 10 เมษายน 2556.
- จริญญา เจริญสุกใส. (2544). **แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.** กรุงเทพมหานคร: สุขุทัยธรรมมาธิราช.
- จอมขวัญ ลอยศักดิ์วงศ์. (2550). **แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ฉลองศรี พิมพ์สมพงษ์. (2546). **การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว.** พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชื่นกมล วัฒนาวงศ์. (2553). **ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน.** วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชูสิทธิ์ ชูชาติ. (2542). **อุตสาหกรรมท่องเที่ยว.** พิมพ์ครั้งที่ 3. เชียงใหม่: ลานนาการพิมพ์.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2549). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ.** กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

- ภาณี วงษ์เอก. (2541). การศึกษาเชิงคุณภาพ : เทคนิคการวิจัยภาคสนาม. พิมพ์ครั้งที่ 4 นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ฐิติวัฒน์ นวลละออง. (2550). การวางแผนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลป่าคอก อำเภอดง จังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณรงค์ โพธิ์พุกชานันท์. (2556). ระเบียบวิธีวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 8 กรุงเทพมหานคร: แอคทีฟพรีส.
- ธวัชชัย มานิตย์. (2550). ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นกรณีศึกษาตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2555). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยSPSSและAMOS. พิมพ์ครั้งที่13. กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- นิคม จารุณี. (2544). การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: โอเอสพรีนติ้งเฮาส์.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. (2546). กลวิธีแนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภากการพิมพ์.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณี ตัวอย่าง. กรุงเทพมหานคร: 598 พรีส.
- ณัฐธัญญา หมิ่นหนู. (2555). การมีส่วนร่วมของชุมชนทะเลน้อยในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด
- บุปผา พิกุลแก้ว และคณะ. (2550). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการแนวทางการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้างกิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). อุตสาหกรรมท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2549). การพัฒนาและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: เพรส แอนด์ ดีไซน์.

- ปรีชา แดงโรจน์. (2544). อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ไพบร็อนด์
ไพบร็อนด์.
- ประพัทธ์ชัย ไชยนอก. (2553). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาบ้านด่าน
ซ้ายอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์
การบัณฑิตวิทยาลัย พัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- พงศกร ชาวเชียงตุง. (2550). แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณลำน้ำชี จังหวัด
มหาสารคาม. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์. (2553). การท่องเที่ยวชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โอเอสพริ้นดิง
เฮ้าส์.
- มนัส สุวรรณ. (2541). การเขียนโครงการวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2.
เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มนัส สุวรรณ. (2538). นิเวศวิทยากับการพัฒนาเศรษฐกิจ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- มาลินี หาญยุทธ. (2551). รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว.
กรณีศึกษาตำบลไร่หลวง อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. (2551). เอกสารประกอบการสอน รายวิชาการบริหารเพื่อพัฒนาการ
ท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร:
ไทยอนุเคราะห์ไทย.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2552). วิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: คำสมัย.
- จำไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2544). การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตชนบทอย่างยั่งยืน. เอกสารประกอบการ
บรรยายเรื่องการจัดการท่องเที่ยวชนบท. กรุงเทพมหานคร.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2531). การพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิชัย เทียนน้อย. (2540). การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- วรวิทย์ สุวรรณภักดี. (2547). ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยาน
นกน้ำทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
นันทนาการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรรณดี สุทธิธรากร. 2556. การวิจัยเชิงคุณภาพ: การวิจัยในกระบวนการค้นคว้าทางเลือก. พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพมหานคร. บริษัทสำนักพิมพ์สยามปริทัศน์ จำกัด.

- วรรณภา ศิลปอาษา. (2546). การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนาท่องเที่ยว.
- วิรัช ลภีรัตนกุล. (2548). การประชาสัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2546. การบริหารและจัดการเทศบาลในยุคปฏิรูปการเมือง. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์โพธิ์เพช.
- วิลาศ เดชะไพบูลย์. (2538). การท่องเที่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโลกสีเขียว
- วิมล วิโรจน์พันธ์. (2548). การท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว.
- วิมล จิโรจน์พันธ์ และคณะ. (2551). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว.
- วิยะรัตน์ แก้วอุทัย. (2554). ทศนคติและความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีต่อส่วน
ประสมทางการตลาดในกิจกรรมนันทนาการของอุทยานนกน้ำทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง.
วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตรการกีฬา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์.
- วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ และโยธิน แสงวงศ์. (2536). การสนทนากลุ่ม : เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์
ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : สมาคมวิจัยเชิงคุณภาพแห่งประเทศไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร จิรวัดน์กุล. (2553). การวิจัยเชิงคุณภาพด้านวิทยาศาสตรสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร.
วิทยพัฒน์.
- ศรัณญา วรากุลวิทย์. (2546). งานมัคคุเทศก์ 1. พิมพ์ครั้งที่ 3. พระนครศรีอยุธยา : สถาบัน
เทคโนโลยีราชมงคล.
สถาบันวิจัยวิทยาศาสตรและเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2542). การดำเนินการเพื่อกำหนด
นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตรและเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2531). ศึกษาเบื้องต้นเพื่อวางแผน
พัฒนาการท่องเที่ยว ส่วนที่ 1. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร
- สุชีรา แก้วรักษ์. (2549). ศักยภาพของชุมชนต่อการจัดการทรัพยากรเชิงเศรษฐกิจและสังคมใน
พื้นที่ชุ่มน้ำบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธรรกิจเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุทธิติ ชัดติยะและวิไลลักษณ์ สุวจิตตานนท์. (2554). แบบแผนการวิจัยและสถิติ. กรุงเทพมหานคร.
บริษัทประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง.
- สุวัฒน์ จูรากรณ์. (2544). การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร:
โอเดียนสโตร์.
- เสรี วงษ์มณฑา. (2542). การประชาสัมพันธ์ : ทฤษฎีและปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร:

ไทยวัฒนาพานิช.

เสรี วังสไฟจิตร. (2532). จุดหักเหของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ชนวนให้เกิดขบวนการ
นิเวศวิทยาทางการเมือง. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

เสน่ห์ จามริก. (2527). นโยบาย กลวิธี การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน.
กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข.

สายพิน ยิ้มอ่อน. (2548). ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทย. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราช
ภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.

สุภางค์ จันทวานิช. (2554) วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

สุรีพร พงษ์พานิช. (2544). การมีส่วนร่วมของประชาชน. จดหมายข่าวการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

สุวิทย์ นามบุญเรือง. (2553). แนวทางการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวกรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยว
อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย. รายงานการวิจัย เสนอต่อกองทุนสนับสนุนการวิจัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

สุริยญา อุไรรัตน์. (2554) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณทะเลสาบสงขลา.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและท่องเที่ยว บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

อภิญา กังสนารักษ์. (2544). รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผลระดับ
คณะของสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อคิน รพีพัฒน์. (2547). การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์
การศึกษานโยบายสาธารณสุข.

อร สีแพร. (2549). การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หน่วยที่ 8-15. นนทบุรี
: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

อัศวิน แสงพิกุล. (2556). ระเบียบวิธีวิจัยด้านการท่องเที่ยวและโรงแรม. พิมพ์ครั้งที่ 1
กรุงเทพมหานคร: พูจีซีร็อกซ์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

เอี่ยมพร วิมลไชยจิต. (2551). นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวทางเลือกกับธุรกิจสปาในเขตอำเภอ
เมืองเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศาสตร์การเมือง บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Collier and Harraway. *Principles of Tourism*. Auckland: Longman Paul Ltd., 1997.

<http://www.thansettakij.com/> ฐานเศรษฐกิจ ปีที่ 36 ฉบับที่ 3,120 วันที่ 7 - 9 มกราคม พ.ศ.
2559 (online).

ภาคผนวก

ภาพประกอบการดำเนินงาน

ภาพที่ 3 นาย อุดม ทักขระ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลลำแดง ผู้ประสานงานพื้นที่

ภาพที่ 4 เปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นชุมชน

ภาพที่ 5 สํารวจศักยภาพของพื้นที่

ภาพที่ 6 สํารวจกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีในพื้นที่

ภาพที่ 7 เยี่ยมชมศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน

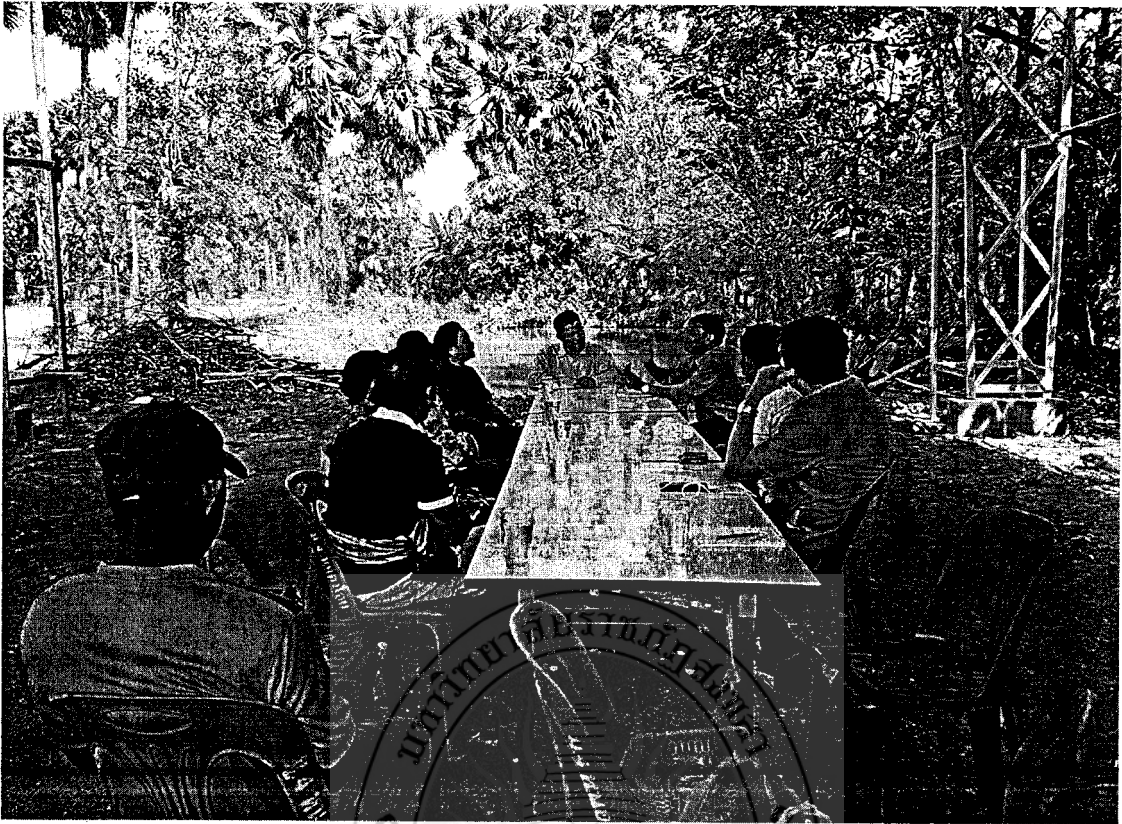
ภาพที่ 8 จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ภาพที่ 9 เลือกรรมาการกลุ่มจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชน

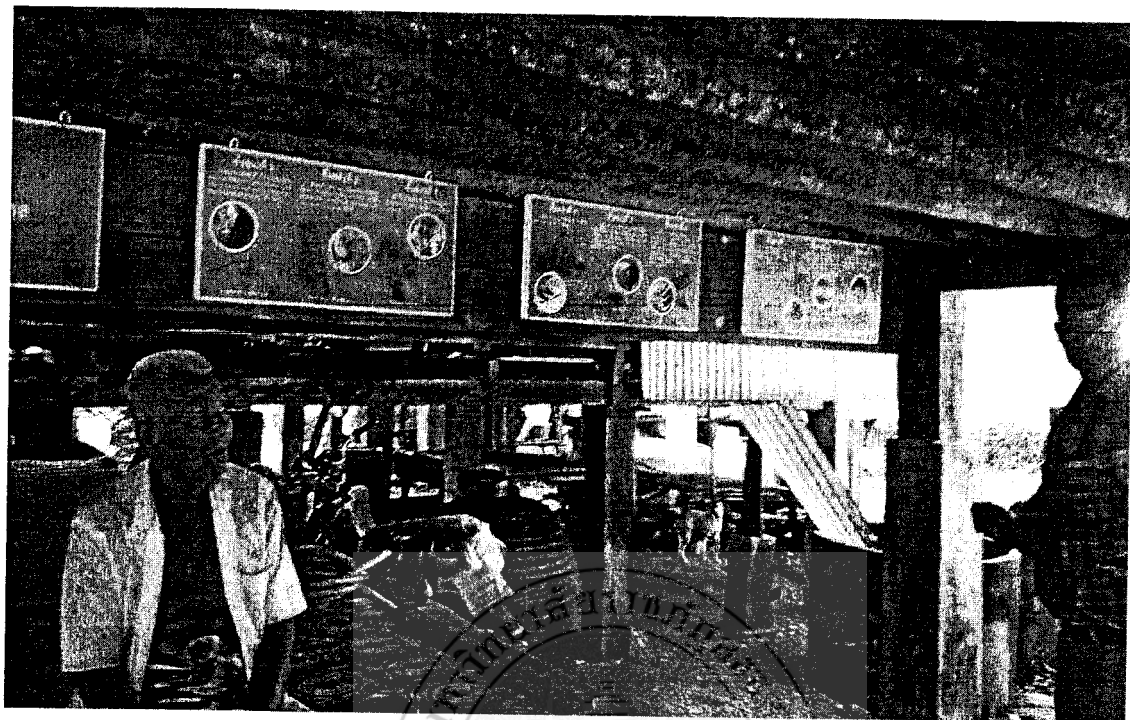
ภาพที่ 10 ประเมินผลการจัดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ภาพที่ 11 ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนเพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ภาพที่ 12 ศูนย์เรียนรู้ชุมชน

ภาพที่ 13 ฐานเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

